Qorti Kriminali

Onor. Imhallef Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can)

Att tal-Akkuza Nru. 3/2018

Ir-Repubblika ta' Malta

Vs

Rosario Militello

Illum 3 ta' Dicembru, 2019.

Il-Qorti,

Rat l-att tal-akkuza numru 3 tas-sena 2018 migjuba fil-konfront tal-akkuzat Rosario Militello detentur tal-passaport Taljan numru YA3484904 fejn l-Avukat Generali fl-Ewwel Kap ipremetta:

Illi, fis-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014) u fit-tliet (3) xhur ta' qabel din id-data, l-akkuzat **Rosario Militello iddecieda xjentement u illegalment li jibda ibiegħ jew xort'oħra jittraffika l-pjanta Kannabis kollha jew biċċa minnha**;

Illi, dan kollu irrizulta waqt investigazzjonijiet li kienu qed jiġu kondotti da parti tal-Pulizija tal-Iskwadra ta' Kontra d-Droga a rigward ta' diversi persuni ta' nazzjonalita Taljana li allegatament kienu qed jittraffikaw id-droga kannabis;

Illi, nhar is-sebgħa u għoxrin (27) ta' Marzu tas-sena elfejn u erbatax (2014), l-akkuzat **Rosario Militello** ġie osservat jagħmel kuntatt ma' terza persuna li wara irrizulta li kien Aaron Sciortino. Fuq suspett raġonevoli, dak il-ħin il-Pulizija waqqfu

lil Aaron Sciortino u instab li kien fil-pussess ta' sustanza suspettata droga kannabis u sustanza suspettata droga kokajina;

Illi, wara stħarriġ kimiku li saret fuq dawn l-istess sustanzi da parti tal-Ispizjar nominat mill-Magistrat Inkwerenti, irrizulta illi –

- Il-ħaxix ta' lewn aħdar li nstab kien fil--fatt id-droga kannabis, kontenenti s-sustanza *tetrahydrocannabinol* f'ammont nett totali ta' tmien mija, tmienja u għoxrin (828) gramma b'purita ta' sebgħa punt ħamsa fil-mija (7.5%) u li għandha valur ta' tlett mija, wieħed u disgħin Ewro u tlieta u tletin ċentezmu (€391.33), u
- It-trab abjad li nstab kien filfatt id-droga kokajina, fl-ammont nett totali ta' wieħed punt tnejn (1.02) grammi;

Illi, sussegwentement, Aaron Sciortino ġie mitkellem mill-Pulizija fejn huwa volontarjament irrilaxxa stqarrija li huwa għazel ukoll li jiġġuramenta quddiem il-Maġistrat. Huwa stqarr, fost l-oħrajn li il-kannabis u l-kokajina li kien inqabad bihom kien xtrahom nhar is-27 ta' Marzu 2014 mingħand raġel ta' nazzjonalita Taljana, li huwa iddentifika bħala l-akkuzat **Rosario Militello;**

Illi, l-investigazzjonijiet da parti tal-Pulizija ma waqfux hemmhekk, izda l-akkuzat **Rosario Militello** inzamm taħt sorveljanza kostanti;

Illi, nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014), il-Pulizija innutaw movimenti suspettuzi da parti ta' persuna ta' nazzjonalita Maltija – Clive Dimech. Dan l-istess persuna mar ġewwa r-residenza tal-akkuzat **Rosario Militello**, reġa' ħareġ mill-istess residenza, mar fil-vettura tiegħu, ħa xi ħaġa minn taħt is-*seat* tax-xufier u reġa' daħal fl-istess residenza. Ftit wara Clive Dimech ġie nnutat reġa ħiereġ minn din l-istess residenza, din id-darba fil-pussess ta' baskett kemmxejn imdaqqas, u filfatt telaq b'dan il-baskett minn fuq il-post. Huwa ġie sussegwentement imwaqqaf da parti tal-Pulizija u minn investigazzjonijiet preliminari, irrizulta li l-

baskett li kien ħareġ bih mir-residenza ta' **Rosario Militello** kien konteneti sustanza suspettata kannabis *grass;*

Illi, wara stħarriġ kimiku li saret fuq din l-istess sustanza da parti tal-Ispizjar nominat mill-Magistrat Inkwerenti, irrizulta li l-ħaxix ta' lewn aħdar li kien filfatt instab kienet id-droga kannabis, kontenenti s-sustanza *tetrahydrocannabinol* f'ammont nett totali ta' elf, tmien mija, sebgħa u ħamsin (1,857) gramma b'purita ta' sitta punt ħamsa fil-mija (6.5%) u li għandha valur ta' sitta u erbgħin elf, erba' mija, ħamsa u għoxrin Ewro (€46,425);

Illi, l-investigazzjonijiet fil-konfront tal-akkuzat xorta waħda baqgħu għaddejjin u huwa ġie arrestat nhar it-tlieta (3) t'Awwissu tas-sena elfejn u erbatax (2014). Dakinhar saret ukoll tfittxija ġewwa r-residenza tiegħu fejn instab l-ammont ta' tmien t'elef Ewro (€8,000) moħbija ġewwa *envelope* abjad li dwarhom ma ingħatat ebda spjegazzjoni plawzibbli;

Illi d-droga Kannabis u kull estratt jew tintura tagħha, jew raza meħuda minnha, jew preparazzjonijiet li jkollhom bħala bazi din ir-raza hija kkontrollata bil-Liġi taħt l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta, u *in oltre* l-akkuzat **Rosario Militello** ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni jew liċenzja maħruġa bil-Liġi li tippermettilu li jkollu fil-pussess tiegħu din is-sustanza perikoluza.

Illi b'għemilu, l-imsemmi **Rosario Militello** sar ħati talli, nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014) u fit-tliet (3) xhur ta' qabel din id-data, fil-Gzejjer Maltin, ipproduċa, biegħ jew xort'ohra ttraffika fil-pjanta Kannabis, kollha jew biċċa minnha, meta ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni għall-importazzjoni jew għall-esportazzjoni maħruġ skond id-disposizzjonijiet tat-Taqsima VI ta' l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, u meta ma kienx bil-liċenzja jew xort'ohra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija, u

ma kienx b'xi mod ieħor bil-liċenzja mogħtija mill-Ministru responsabbli ghad-Dipartiment tas-Saħħa u ma kienx awtorizzat bir-Regoli ta' l-1939 ghall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi jew b'xi awtorita` mogħtija mill-Ministru responsabbli għad-Dipartiment tas-Saħħa li jkollu dik id-droga li ma ġietx fornita lilu għall-uzu tiegħu skond riċetta kif provdut fir-Regoli msemmija.

Għaldaqstant l-Avukat Ġenerali, f'isem ir-Repubblika ta' Malta, jakkuza lill-imsemmi **Rosario Militello,** ħati talli, nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014) u fit-tliet (3) xhur ta' qabel din id-data, fil-Gzejjer Maltin, ipproduċa, biegħ jew xort'ohra ttraffika fil-pjanta Kannabis, kollha jew biċċa minnha, meta ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni għall-importazzjoni jew għall-esportazzjoni maħruġ skond id-disposizzjonijiet tat-Taqsima VI ta' l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta, u meta ma kienx bil-liċenzja jew xort'oħra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija, u ma kienx b'xi mod ieħor bil-liċenzja mogħtija mill-Ministru responsabbli għad-Dipartiment tas-Saħħa u ma kienx awtorizzat bir-Regoli ta' l-1939 għall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi jew b'xi awtorita` mogħtija mill-Ministru responsabbli għad-Dipartiment tas-Saħħa li jkollu dik id-droga li ma ġietx fornita lilhu għall-uzu tiegħu skond riċetta kif provdut fir-Regoli msemmija.

Konsegwentement, l-Avukat Ġenerali jitlob illi jingħamel skond il-liġi kontra l-imsemmi akkuzat **Rosario Militello**, u illi jiġi kkundanat għall-piena ta' priġunerija għal għomru u multa ta' mhux inqas minn elfejn u tliet mija u disgħa u għoxrin ewro u sebgħa u tletin ċentezmu (2,329.37) izda mhux izjed minn mija u sittax-il elf, erba' mija u tmienja u sittin euro u sebgħa u sittin ċentezmu (116,468.67) u l-konfiska favur il-Gvern ta' Malta ta' l-oġġetti kollha li dwarhom sar ir-reat u l-konfiska favur il-Gvern ta' Malta ta' kull flejjes jew proprjetà mobbli u immobbli oħra tal-persuna hekk misjuba ħatja skond dak li hemm u jintqal fl-artikoli 2, 8(b), 8(e), 12, 22(1)(a)(1B)(2)(a)(i)(3A)(a)(b)(c)(d)(3BA), (7), 22A u 26 ta' l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi u r-regoli 4(a) u 9 tar-Regoli ta' l-1939 ghall-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi (Avviż Legali 292/1939) kif sussegwentement emendati u migjuba

fil-legislazzjoni sussijdarja 101.02 u fl-artikoli 17, 23, 23A, 23B, 23Ċ u 533 tal-Kodici Kriminali jew għal kull piena ohra li tista' skond il-liġi tingħata għall-ħtija ta' l-imsemmi akkuzat.

Illi l-Avukat Generali fit-Tieni Kap ipremetta:

Illi, fil-kuntest tac-cirkostanzi u z-zmien imsemmija fl-Ewwel Kap ta' dan l-Att ta'Akkuza, jirrizulta biċ-ċar illi:

- Nhar is-sebgħa u għoxrin (27) ta' Marzu tas-sena elfejn u erbatax (2014), **Rosario Militello** kien fil-pussess tad-droga kannabis, f'ammont nett totali ta' tmien mija, tmienja u għoxrin (828) gramma b'purita ta' sebgħa punt ħamsa fil-mija (7.5%) u li għandha valur ta' tlett mija, wieħed u disgħin Ewro u tlieta u tletin ċentezmu (€391.33), liema droga sussegwentement huwa għaddha lil Aaron Sciortino, hekk kif indikat aktar -il fuq;
- Nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014), **Rosario Militello** kien fil-pussess tad-droga kannabis, f'ammont nett totali ta' elf, tmien mija, sebgħa u ħamsin (1,857) gramma b'purita ta' sitta punt ħamsa fil-mija (6.5%) u li għandha valur ta' sitta u erbgħin elf, erba' mija, ħamsa u għoxrin Ewro (€46,425), liema droga sussegwentement huwa għaddha lil Clive Dimech, jekk kif indikat aktar -il fuq;

Illi, jidher biċ-ċar, senjatament mill-ammont ta' droga nvoluta u ċ-ċirkostanzi li fihom instabet, illi dawn is-sustanzi perikoluzi ċertament li ma' kinux intizi ghall-uzu personali ta' l-akkuzat, izda kienu intizi sabiex jigu ttraffikati f'dawn il-gzejjer;

Illi, d-droga Kannabis u kull estratt jew tintura tagħha, jew raza meħuda minnha, jew preparazzjonijiet li jkollhom bħala bazi din ir-raza hija kkontrollata bil-Liġi taħt l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta, u *in oltre* l-akkuzat **Rosario Militello** ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni jew liċenzja

maħruġa bil-Liġi li tippermettilu li jkollu fil-pussess tiegħu din is-sustanza perikoluza.

Illi, b'għemilu, l-akkuzat **Rosario Militello** sar ħati talli, nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014) u fit-tliet (3) xhur ta' qabel din id-data, fil-Gzejjer Maltin, **kellu fil-pussess tiegħu il-pjanta Kannabis, kollha jew biċċa minnha,** meta ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni għall-importazzjoni jew għall-esportazzjoni maħruġ skond id-disposizzjonijiet tat-Taqsima VI ta' l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, u meta ma kienx bil-licenzja jew xort'ohra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija, u ma kienx b'xi mod iehor bil-licenzja moghtija mill-Ministru responsabbli ghad-Dipartiment tas-Sahha u ma kienx awtorizzat bir-Regoli ta' l-1939 ghall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi jew b'xi awtorita` moghtija mill-Ministru responsabbli ghad-Dipartiment tas-Sahha li jkollu dik id-droga li ma gietx fornita lilhu ghall-uzu taghhom skond ricetta kif provdut fir-Regoli msemmija, u **taħt tali cirkostanzi li juru li dak il-pussess ma kienx ghall-uzu esklussiv tiegħu**.

Għaldaqstant l-Avukat Ġenerali, f'isem ir-Repubblika ta' Malta, jakkuza lill-imsemmi **Rosario Militello** nhar is-sitta (6) ta' Mejju tas-sena elfejn u erbatax (2014) u fit-tliet (3) xhur ta' qabel din id-data, fil-Gzejjer Maltin, **kellu fil-pussess tiegħu il-pjanta Kannabis, kollha jew biċċa minnha,** meta ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni ghall-importazzjoni jew ghall-esportazzjoni mahrug skond id-disposizzjonijiet tat-Taqsima VI ta' l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, u meta ma kienx bil-licenzja jew xort'ohra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija, u ma kienx b'xi mod iehor bil-licenzja moghtija mill-Ministru responsabbli ghad-Dipartiment tas-Sahha u ma kienx awtorizzat bir-Regoli ta' l-1939 ghall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi jew b'xi awtorita` moghtija mill-Ministru responsabbli ghad-Dipartiment tas-Sahha li jkollu dik id-droga li ma gietx fornita lilu ghall-uzu tiegħu skond ricetta kif provdut fir-Regoli msemmija, u **taħt tali cirkostanzi li juru li dak il-pussess ma kienx ghall-uzu esklussiv tiegħu**.

Konsegwentement l-Avukat Generali jitlob illi jinghamel skond il-Ligi kontra l-imsemmi akkuzat **Rosario Militello,** u illi jigi kkundannat ghal piena ta' prigunerija ghal ghomru u multa ta' mhux inqas minn elfejn tlett mija disgha u ghoxrin Ewro u sebgha u tletin centezmu (€2,329.37) izda mhux izjed minn mija u sittax –il elf erba' mija tmienja u sittin Euro u sebgha u sittin centezmu (€116,468.67) kull wiehed, u l-konfiska favur il-Gvern ta' Malta ta' l-oggetti kollha li dwarhom sar ir-reat, u l-konfiska favur il-Gvern ta' Malta ta' kull flejjes jew propjeta' mobbli u immobbli ohra tal-persuni hekk misjuba hatja, skond dak li hemm u jintqal fl-artikoli 2, 8(d), 12, 15A, 22(1)(a) (2)(a)(i)(3A)(a)(b)(c)(d)(7), 22A, 24A, u 26 ta' l-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, u r-regoli 4 u 9 tar-Regoli ta' l-1939 dwar il-Kontroll Intern ta' Medicini Perikoluzi (Avviż Legali 292/1939) kif sussegwentement emendati u misjuba fil-legislazzjoni sussidjarja 101.02, u fl-artikoli 17, 23, 23A, 23B, 23Ċ u 533 tal-Kodici Kriminali, Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta, jew ghal kull piena ohra li tista' skond il-Ligi tinghata ghal-htija ta' l-imsemmi akkuzat.

Rat l-atti tal-kawza, kemm dawk ta' quddiem din il-Qorti kif ukoll l-atti tal-Kumpilazzjoni.

Rat in-nota tal-Eccezzjoni ta' Rosario Militello, pprezentata fir-registru ta' din il-Qorti fis-27 ta' April, 2018 fejn eccepixxa:

1. L-inamissibilita' ta' l-istqarrija tal-esponent u kull dikjarazzjoni ohra li seta' ghamel lill-pulizija in kwantu ttiehdu minghajr ma kellu l-assistenza ta' avukat u minghajr ma precedentement inghata access ghall-materjal tal-kawza fil-pussess tal-pulizija;
2. L-inamissibilita' tal-istqarrija guramentata ta' Aaron Scortino bhala prova tal-kontenut taghha in kwantu mhux mehudha fil-prezenza tal-esponent u/jew l-Avukat tieghu bil-konsegwenza li l-esponent ma kellu l-ebda kontroll fuq il-mod kif ittiehdet tant li effettivament ma gewx osservati d-dettami tal-ligi fir-rigward tal-identifikazzjoni;

3. L-inammissibilita' tal-istqarrija ta' Aaron Scortino bhala prova tal-kontenut taghha.
4. In-nullita' ta' l-ewwel kap tal-att tal-akkuza in kwantu l-artikolu tal-ligi li jikkontempla r-reat dedott f'dan il-kap – il-paragrafu (e) tal-artikolu 8 tal-Ordinanza dwar il-Medicini perikoluzi – ma giex indikat kif tassattivament rikjest mill-paragrafu (d) tal-artikolu 589 tal-Kodici Kriminali.
5. Minghajr pregudizzju ghall-eccezzjoni precedenti, ghandhom jitnehhew mill-parti narrattiva tal-ewwel Kap tal-Att tal-akkuza il-paragrafu li jibda bil-kliem "Illi sussegwentement, Aaron Scortino…" u l-paragrafu li jibda' bil-kliem "Illi, l-akkuzat Rosario Militello …" u li jispicca bil-kliem "… li bieghilhom id-droga"; ghar-raguni li ma tifformax parti mill-atti processwali u lanqas tista' tifforma parti mill-atti processwali u ghalhekk ma hijiex fil-kontroll tal-esponent, u, apparti minn hekk, ittiehdet minghajr l-kawteli msemmija fit-tieni eccezzjoni;
6. Ghandha titnehha mill-parti narrattiva tat-tieni kapt tal-att tal-akkuza il-frazi "… kif ukoll min dak li stqarr l-istess akkuzat.." ghar-ragunijiet indikati fl-ewwel eccezzjoni;
7. In-nullita' tat-tielet u r-raba' kap tal-att tal-akkuza in kwantu l-parti narrattiva taghhom hija msejjsa esklussivament fuq prova li ghandha tigi ddikjarata inammissibbli skond ma gie spjegat fl-ewwel eccezzjoni;
8. Minghajr pregudizzju ghall-eccezzjoni precedenti, in-nullita' tar-raba' kap ta' l-att tal-akkuza in kwantu l-artikolu tal-ligi li jikkonempla r-reat dedott f'dan il-kap – ir-regola 9 tar-Regoli ghall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi – ma giex indikat kif tassattivament rikjest mill-paragrafu (d) tal-arikolu 589 tal-Kodici Kriminali.

Rat il-verbal tas-seduta tat-3 ta' April, 2019 fejn intqal is-segwenti:

"Il-partijiet jaqblu li ma hemmx process verbal fil-konfront ta' Rosario Militello u lanqas ma hemm xi xhieda guramentata moghtija minn Clive Dimech.

Il-prosekuzzjoni tiddikjara illi dwar l-ewwel bicca tal-ewwel eccezzjoni fir-rigward l-inammissibilita' tal-istqarrija tal-akkuzat, hija tirrimetti ruha ghal-gudizzju tal-Qorti, pero'

fir-rigward tat-tieni parti ta' din l-istess eccezzjoni, hija sejra tabraccja id-decizjoni li ser tinghata llum mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fil-kawza fl-ismijiet Ir-Repubblika ta' Malta vs Rio Micallef et. fir-rigward ta' kull dikjarazzjoni li setgha ghamel l-akkuzat waqt l-investigazzjoni.

Ghar-rigward tar-raba' eccezzjoni fejn id-difiza qed tissolleva in-nullita' tal-ewwel kap tal-att tal-akkuza in kwantu l-artikolu tal-ligi 8(e) tal-Kap 101 ma giex indikat fl-istess, il-prosekuzzjoni tiddikjara li iva ma giex indikat bi zvista u ghalhekk titlob korrezzjoni f'dan ir-rigward u tali zball ma jgibx in-nullita.

Fir-rigward tal-hames eccezzjoni u appuntu fir-rigward tal-paragrafu li jibda' "illi, l-akkuzat Rosario Militello... li bieghilhom id-Droga" taqbel li tigi mnehhija stante li tohrog mill-istqarrija tieghu pero' fir-rigward tal-brani l-ohra ma taqbilx.

Fir-rigward tas-sitt eccezzjoni l-prosekuzzjoni taqbel maghha u cioe' li dawk l-istess kliem hemm indikati jigu mnehhija mit-tieni kap tal-att tal-akkuza.

Ghar-rigward tat-tmien eccezzjoni fejn id-difiza qed tissolleva in-nullita' tal-ewwel kap tal-att tal-akkuza in kwantu ir-regola 9 tal-legislazzjoni sussidjarja tal-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi ma giex indikat fl-istess, il-prosekuzzjoni tiddikjara li iva ma giex indikata bi zvista u ghalhekk titlob korrezzjoni f'dan ir-rigward u tali zball ma jgibx in-nullita.

Dr. Attard ukoll titlob li fejn hemm referenza fl-att tal-akkuza ghall-kliem regoli ghall-kontroll intern fuq drogi perikoluzi" ghandhom jizdiedu l-kliem "kif sussegwentement emendati u misjuba fil-legslazzjoni sussidjarja 101.02 kif inkoporati fl-SL 101.02".

Fir-rigward tal-eccezzjonijijiet 2, 3 u 7, il-prosekuzzjoni ma taqbel xejn.

Il-Qorti tilqa' t-talba ghall-korrezzjoni tal-att tal-akkuza, tordna n-notifika mill-gdid ta' tali att ta' akkuza"

Rat il-verbal tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019) fejn intqal:

'Dr. Stephen Tonna Lowell jiddikjara illi huwa rcieva kopja tal-akkuza bil-korrezzjonijeit kif diskussi fis-seduta tat-3 ta' April u jiddikjara li huwa sodissfatt bir-riflessjoni li saret, jiddikjara li ma ghandux eccezzjonijiet ulterjuri x'jipprezenta u ghalhekk qieghed jirtira ir-raba, il-hames u s-sitt ecezzjoni tieghu kif pprezentati fin-nota tal-eccezzjonijiet tas-27 ta' April, 2018.

Dr. Charles Mercieca jiddikjara illi qieghd jirtira it-tielet u ir-raba kap tal-Att tal-Akkuza.

Dr. Stephen Tonna Lowell in vista ta' dak ddikjarat seduta stante mill-Avukat Generali qieghed jirtira is-seba u t-tmien eccezzjoni.

Il-partijiet jaqblu ghalhekk li fis-seduta li jmiss ghandhom jigu trattati parti mill-ewwel eccezzjoni kif ukoll it-tieni u t-tielet eccezzjonijiet kfi imsemmija fin-nota tal-eccezzjonijiet tas-27 ta' April, 2018.'

Sussegwentement l-Avukat Generali permezz ta' rikors tas-sbatax (17) ta' Gunju tas-sena elfejn u tmintax (2018) b'referenza ghas-sentenza fl-ismijiet 'Farrugia vs Malta'

talab sabiex il-Qorti terga tisma' trattazzjoni mill-gdid dwar l-eccezzjonijiet rigwardanti l-istqarrijiet u d-dikjarazzjonijiet rilaxxati mill-akkuzat. L-akkuzat irrisponda ghal din it-talba billi ma sab ebda oggezzjoni li l-eccezzjonijiet li ghadhom ma gewx decizi/irtirati jerghu jigu trattati. Il-Qorti laqghet it-talba fis-sens li jerghhu jigu trattati mill-gdid l-eccezzjonijiet msemmija fir-rikors. Ghalhekk din il-Qorti sejra tqis l-eccezzjonijiet mressqa mill-akkuzat.

Il-Qorti regghet semghet it-trattazzjoni mill-gdid tal-partijiet u dan fis-seduta tal-14 ta' Novembru, 2019 ejn l-partijiet irremettew ruhhom ghal gudizzju tal-Qorti:

Ikkunsidrat

L-ewwel eccezzjoni - L-inammissibilita' tal-istqarrija tal-akkuzat

Illi l-akkuzat qieghed jecepixxi l-inammissibilita' tal-istqarrija tieghu u kull dikjarazzjoni ohra li seta' ghamel lil pulizija in kwantu ttiehdu minghajr ma kellu l-assistenza ta' avukat u minghajr ma precedentement inghata access ghall-materjal tal-kawza fil-pussess tal-pulizija.

Illi skont ma jirrizulta mill-atti, l-akkuzat irilaxxa stqarrija fl-erbgha (4) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) u dan wara li tkellem mal-Avukat Dr Gianella De Marco. Din l-istqarrija esebita bhala RM a fol 48 tal-atti tal-Kumpilazzjoni tipprovdi twissija li taqra:

'*M'intix obbligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tghid jista' jingieb bi prova.*'

Filwaqt li fl-ahhar ta' din l-istqarrija, senjatament a fol 52 tal-atti tal-Kumpilazzjoni tirrizulta d-dikjarazzjoni segwenti u cioe' '*Niddikjara li din l-istqarrija ghamiltha jien volontarjament, minghajr theddid jew biza, weghdiet jew twebbil ta' xi vantaggi. Hija l-verita' u wara li giet moqrija lili mit-tradutrici Imelda Fede nistqarr li ma rrid inzid jew innaqqas jew inbiddel xejn minnha u naghzel li niffirma.*' Din l-istqarrija tirrizulta ffirmata anke mill-akkuzat. L-Ispettur Malcolm Bondin fis-seduta tal-wiehed u ghoxrin (21) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) spjega li '*is-Sinjur Militello*

kien gie arrestat nhar it-tlieta (3) ta' Awwissu tas-sena elfejn u erbatax (2014), kien ghall-habta ta' waranofsinhar, konna inzertajnih hiereg mir-residenza tieghu u waqqafnih, tajnih id-drittijiet tieghu u dhalna gewwa r-residenza tieghu fejn saret tfittxija f din l-imsemmija residenza...' Fost fatti ohra xehed ukoll li '*Kien talabni li xtaq jitkellem lill-avukat u fil-fatt kien tkellem permess tat-telephone ma' Dr. Gianella.*' Fl-istqarrija tirrizulta l-mistoqsija '*Tikkonferma li kellimt lil avukat tieghek Dr. Gianella De Marco u gejt mghoti dokumenti bid-drittijiet kollha tieghek bil-lingwa taljana?*' fejn wiegeb '*Iva.*'

PS 1086 Johan Micallef fis-seduta tat-tnejn (2) ta' Ottubru, 2014 xehed li '*fl-erbgha (4) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) kont xhud ta' stqarrija ta' Rosario Militello fl-ufficcju ta' l-Ispettur Malcolm Bondin u qed naghraf il-firma tieghi fuq id-dokument u ta' l-Ispettur Malcolm Bondin u qed nara wkoll li Rosario Militello kien ghazel li jiffirma d-dokument.*' Imelda Feda li xehdet fit-tnejn (2) ta' Ottubru tas-sena elfejn u erbatax (2014) spjegat li kienet prezenti d-Depot fl-ufficju ta' Malcolm Bondin u kienet qed titraduci lill-akkuzat. Ikonfermat li ma kelliex diffikultajiet minn naha taghha u li l-akkuzat ma weriex diffikulta maghha. PC 1589 Tarik Shaikh li xehed fit-tlieta (3) ta' Dicembru tas-sena elfejn u erbatax (2014) dwar it-tlieta (3) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) xehed li '*nnotajnalis-sur Rosario hiereg mill-appartament, waqqafnih u tajnih id-drittijiet tieghu u tajnih kopja tal-mandat ta' tfittxija. Dhalna gewwa l-appartment ghamilna tfitxija...*'

Ma jirrizultax li l-akkuzat qieghed jallega li huwa persuna vulnerabbli izda l-kontestazzjoni tieghu hija li l-istqarrija u kull dikjarazzjoni ohra li seta' ghamel lil Pulizija ittiehdu minghajr ma kellu assistenza ta' avukat u minghajr ma precedentement inghata access ghall-materjal tal-kawza fil-pussess tal-pulizija.

Illi fiz-zmien li l-akkuzat irrilaxxa stqarrija, il-ligi kienet tipprovdi ghad-dritt li huwa jikkonsulta ma' Avukat qabel it-tehid tal-istqarrija. Filfatt jirrizulta li l-akkuzat ghamel uzu minn dan id-dritt u kien ikkonsulta mal-Avukat Dr. Gianella De Marco telefonikament qabel it-tehid tal-istqarrija. Izda tenut kont tal-fatt li l-ligi dak iz-zmien ma kinitx tiprovdi ghal jedd li l-akkuzat ikun assistit minn Avukat waqt it-

tehid tal-istqarrija, huwa ma kellux tali assistenza ossia prezenza ta' Avukat matul l-interrogatorju.

Illi l-gurisprudenza Maltija dwar id-dritt tal-assistenza ta' Avukat zvillupat sinifikament u dan specjalment wara l-ghoti tas-sentenza fl-ismijiet **Borg v. Malta'**[1]. F'dik is-sentenza l-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, fost numru ta' kunsiderazzjnijiet, ikkunsidrat li:

'56. Early access to a lawyer is one of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies (see Salduz v. Turkey [GC], no. 36391/02, § 54, ECHR 2008).

57. The Court reiterates that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see Salduz, cited above, § 55).

58. Denying the applicant access to a lawyer because this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions already falls short of the requirements of Article 6 (ibid., § 56).

(ii) Application to the present case

59. The Court observes that the post-Salduz case-law referred to by the Government (paragraph 53 in fine) does not concern situations where the lack of legal assistance at the pre-trial stage stemmed either from a lack of legal provisions allowing for such assistance or from an explicit ban in domestic law.

60. The Court notes that it has found a number of violations of the provisions at issue, in different jurisdictions, arising from the fact that an applicant did not have legal assistance while in police custody because it was not possible under the law then in force (see, for example, Salduz, cited above, § 56; Navone and Others v. Monaco, nos. 62880/11, 62892/11 and 62899/11, §§ 81-85, 24 October 2013; Brusco v. France, no. 1466/07, § 54, 14 October 2010; and Stojkovic v. France and Belgium, no. 25303/08, §§ 51-57, 27 October 2011). A systemic restriction of this kind, based on the relevant statutory provisions, was sufficient in itself for the Court to find a violation of

[1] Deciza fit-12 ta' Jannar, 2016 u reza finali fit-12 ta' April 2016 (Applikazzjoni numru: 37537/13)

Article 6 (see, for example, Dayanan v. Turkey, no. 7377/03 §§ 31-33, 13 October 2009; Yeşilkaya v. Turkey, no. 59780/00, 8 December 2009; and Fazli Kaya v. Turkey, no. 24820/05, 17 September 2013).

61. In respect of the present case, the Court observes that no reliance can be placed on the assertion that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see Salduz, cited above, § 59); indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).

62. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see Salduz, cited above, §§ 52, 55 and 56).

63. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention.'

Din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza fl-ismijiet **'Christopher Bartolo (KI 390981M) VS Avukat Generali Kummissarju tal-Pulizija'**[2], fejn il-Qorti kienet ikkunsidrat li:

'Fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom, l-intimati jargumentaw illi l-ilment tar- rikorrent fil-meritu huwa nfondat peress illi huwa kien inghata d-dritt li jikkonsulta ma' avukat qabel l-interrogazzjoni, u filfatt kien ezercita dan id-dritt, u illi s- sentenza citati minnu fir-rikors promotur ma huma ta' l-ebda sostenn ghal l-ilment tar-rikorrent peress illi dawn jipprospettaw sitwazzjoni fejn l-interrogat ma thalliex ikellem avukat qabel ma ttehdulu l-istqarrija.

*Il-Qorti rat pero illi l-ilment tar-rikorrent fir-rikors promotur tieghu m'huwiex illi ma thalliex jikkonsulta ma' avukat qabel ma ttehdietlu l-istqarrija (hlief fir-rigward tat-tieni wahda), izda proprju illi l-assistant legali tieghu ma kienx prezenti **waqt** it- tehid tal-istqarrija, kif jidher per ezempju minn paragrafu 8 u 13 tar-rikors promotur. **M'huwiex ikkontestat illi r-rikorrent ma giex interrogat fil-presenza tal-avukat tieghu, anke ghaliex wara kollox, f'dak iz-zmien il-ligi stess ma kienitx tippermetti dan.***

*Fis-sentenza fl-ismijiet **Panovits v. Cyprus** deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-11 ta' Dicembru 2008 intqal illi: "...the Court observes that the concept of fairness enshrined in Article 6 requires that the accused be given the benefit of the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. **The lack of legal assistance <u>during an</u>***

[2] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) nhar it-23 ta' Novembru, 2017 (Rikors Numru: 92/2016 JPG)

<u>applicant's interrogation</u> would constitute a restriction of his defence rights in the absence of compelling reasons that do not prejudice the overall fairness of the proceedings."

*Fuq l-istess linja ta' hsieb, fis-sentenza fl-ismijiet **Dayanan v. Turkey** deciza mill- Qorti ta' Strasbourg fit-13 ta' Ottubru 2009 u citata fir-rikors promour tar-rikorrent:*

*"In accordance with the generally recognised international norms, which the Court accepts and which form the framework for its case- law, **an accused person is entitled, as soon as he or she is taken into custody, to be assisted by a lawyer, and not only <u>while being questioned</u>** (for the relevant international legal materials see Salduz, cited above, §§ 37-44). Indeed, the fairness of proceedings requires that an accused be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance. In this regard, counsel has to be able to secure without restriction the fundamental aspects of that person's defence: discussion of the case, organisation of the defence, collection of evidence favourable to the accused, preparation for questioning, support of an accused in distress and checking of the conditions of detention."*

*Il-fatt illi l-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg evolviet sussegwentement ghas- sentenza ta' **Salduz** b'mod illi l-interpretazzjoni tad-dritt ghal smiegh mill-Qorti bdiet tikkonsidra li huwa necessarju li l-arrestat jithalla jkollu l-assistenza ta' avukat waqt l-interogattorju hija kkonfermata bl-aktar mod car fis-sentenza fl- ismijiet **Brusco v. France** deciza fl-14 ta' Ottubru 2010, fejn il-Qorti ta' Strasbourg ibbazat il-konkluzjoni taghha mhux biss fuq l-fatt illi Brusco ma thalliex ikellem avukat qabel ma gie interrogat izda anke ghaliex ma kellux access ghal avukat waqt l-ewwel interogazzjoni tieghu u l-interogazzjonijiet l-ohra kollha ta' wara dik, u dan a kuntrarju ta' dak li jezigi l-Artikolu 6:*

"L'avocat n'a donc été en mesure ni de l'informer sur son droit à garder le silence et de ne pas s'auto-incriminer avant son premier interrogatoire ni de l'assister lors de cette déposition et lors de celles qui suivirent, comme l'exige l'article 6 de la Convention."

*Konferma terga aktar cara ta' dan, tinsab fis-sentenza fl-ismijiet **Navone and others v. Monaco** deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-24 ta' Ottubru 2013, fejn il- Qorti ikkonkludiet illi l-ligi ta' Monaco, li kienet tippermetti biss konsultazzjoni ma' avukat qabel l-interrogatorju, u ma kienitx tippermetti illi l-avukat ikun prezenti waqt l-interogazzjoni[3], **kienet leziva tad-dritt ta' smiegh xieraq**:*

"Or, en l'espèce, nul ne conteste qu'à l'époque des faits, le droit monégasque ne permettait pas aux personnes gardées à vue de bénéficier d'une assistance d'un avocat pendant les interrogatoires : une telle assistance était donc automatiquement exclue en raison des dispositions légales pertinentes. La Cour relève en effet que le droit interne ne prévoyait qu'une consultation avec un avocat au début de la garde à vue ou de la prolongation de celle-

---

[3] Bhas-sistema Maltija f'dak iz-zmien. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata tnejn (2) fis-sentenza fl-ismijiet **<u>'Christopher Bartolo (KI 390981M) VS Avukat Generali Kummissarju tal-Pulizija'</u>** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) nhar it-23 ta' Novembru, 2017 (Rikors Numru: 92/2016 JPG))

ci, pendant une heure maximum, l'avocat étant en tout état de cause exclu des interrogatoires dans tous les cas.

(...)

Par conséquent, la Cour ne peut que constater que les requérants ont été automatiquement privés de l'assistance d'un conseil au sens de l'article 6 lors de leur garde à vue, la loi en vigueur à l'époque pertinente faisant obstacle à leur présence durant les interrogatories."

*Il-Qorti rat ukoll illi anke l-Qrati ordinarji Maltin diga bdew jesprimu d-dubbji taghhom rigward jekk, il-ligi, kif kienet dak iz-zmien, kienetx tiggarantixxi adegwatament d-dritt ta' smiegh xieraq konsiderat illi ma kienetx tippermetti illi suspettat jkollu assistenza legali waqt l-interrogatorju, u dan kif jidher fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali deciza fis-6 ta' Ottubru 2016 fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spetur Jesmond J. Borg) vs Jason Cortis** fejn intqal illi:*

***"...jista' jkun hemm lok ghal-dibattitu dwar kemm il-provvedimenti tal-Kap 9 jirrispekkjaw d-dritt ghall-assistenza legali moghti lill- arrestat tenut kont ukoll illi dan id-dritt, kif ezistenti llum taht il-ligi taghna, huwa ristrett ghal siegha qabel l-interoggatorju u b'hekk jeskludi l-jedd tal-presenza tal-avukat waqt l-istess interrogatorju.** F'dak l-istadju l-arrestat huwa soggett ghal mistoqsijiet diretti u suggestivi bir-risposti taghhom, anke jekk jghazel li ma jwegibx, bit- traskrizzjoni tieghu tkun eventwalment esebita fil-proceduri kontrih fejn ikun meqjus innocenti sakemm pruvat mod iehor."*

Huwa car ghalhekk illi skont il-gurisprudenza kostanti tal-Qorti ta' Strasbourg, hekk kif zviluppat u evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta' Salduz, il- garanzija u protezzjoni ta' smiegh xieraq tirikjedi illi l-arrestat jinghata l-possibilita li jkollu mieghu avukat tal-fiducja tieghu waqt, u mhux biss qabel, l-interogazzjoni. Ghalhekk jidher illi l-argument tal-intimati illi dan l-ilment tar-rikorrent huwa nfondat ghaliex kienet inghata l-possibilita li jkellem avukat qabel l-ewwel interrogatorju huwa nsostenibbli ghaliex mill-gurisprudenza appena citata, jidher car illi l-arrestat ghandu jinghata l-possibilita li jkollu avukat prezenti waqt l- interogazzjoni.

*M'huwiex kontestat, illi fiz-zmien in kwistjoni **kien hemm restrizzjoni sistematika** li kienet timpedixxi lill-arrestat milli jkollu avukat tal-fiducja tieghu prezenti waqt l-interrogazzjoni. M'huwiex ikkontestat ukoll illi r-rikorrent ma thalliex ikollu avukat prezenti waqt l-ewwel interogazzjoni, u illi ma inghatax access ghall-avukat tieghu qabel jew waqt it-tieni interogazzjoni. Dan il-fatt wahdu, skont il-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg, huwa bizzejjed biex tinstab lezjoni tad-dritt ta' smiegh xieraq.*

Il-Qorti pero ma tistghax ma tirrilevax illi dan huwa kaz gravi u partikolari, fejn ir- rikorrent huwa afflitt minn marda serja u terminali, tant li fi zmien tal- interogazzjoni kien ikollu jaghmel sitt sieghat dialysis, fi granet alternattivi u filfatt kien gie arrestat hekk kif kien ghadu hareg minn sitt sieghat dialysis. Il-Qorti tinsab mhassba mmens illi l-pulizija ma zammew ebda record tal-kondizzjoni ta' sahha tar-rikorrent, b'mod illi ma jistghux jikkonfermaw jekk kienux taw cans lir- rikorrent jiekol u jixrob bejn sitt sieghat dialysis u l-interogazzjoni tieghu jew le, skont kif qed jallega r-rikorrent. Il-Qorti tfakkar illi sakemm ir-

rikorrent kien fil- kustodja tal-pulizija, il-pulizija kienet responsabbli ghal sahhtu u ghalhekk kellha tara li jkollha informazzjoni sufficjenti dwar il-kondizzjoni medika tar-rikorrent sabiex tigi salvagwardjata sahhtu u li r-rikorrent ma jithalliex bil-guh u bil-ghatx wara sitt sieghat dialysis.

Il-Qorti hija tal-fehma illi mill-provi prodotti rrizulta l-kondizzjoni medika tar- rikorrent, li kienet tikkawzalu ugiegh kbir, ansjeta u depressjoni, dana kollu jirrendi r-rikorrent persuna vulnerabbli, specjalment ikkonsidrat illi l-ewwel interogazzjoni segwit sitt sieghat dialysis. Barra minn hekk, skont it-testimonjanza mhux kontradetta tal-psikologu Nicholas Briffa, a fol 128 – 129, ir-rikorrent huwa persuna suxxettibbli, u reza vulnerabbli minhabba l-kondizzjoni medika u d- depressjoni li minnha kien jbaghti. Di piu' l-fatt illi r-rikorrent ma kellu l-ebda esperjenza ta' interrogatorju, tirrendih aktar vulnerabbli.

Il-Qorti rat ukoll illi l-intimati ma ressqu l-ebda prova li kien hemm xi ragunijiet impellanti - "compelling reasons" - sabiex ir-rikorrent ma jithalliex ikollu avukat prezenti waqt l-interogazzjonijiet tieghu. Ghalhekk, ikkonsidrat li dak iz-zmien kien hemm restrizzjoni sistematika ghad-dritt ta' assistenza legali waqt l-interrogazzjoni, l-effetti ta' liema kienu aggravati f'dan il-kaz minhabba l-vulnerabbilita tar- rikorrent, u galadarba l-intimati ma ressqu l-ebda prova li kien hemm ragunijet serji u mpellenti li jistghu jiggustifikaw ir-restrizzjoni tad-dritt ta' assistenza legali sofferta mir-rikorrent, il-Qorti tikkonkludi illi l-ilment tar-rikorrent illi d-dritt tieghu ghal smiegh xieraq gie lez, huwa fondat.

Ghalhekk, il-Qorti tiddikjara illi r-rikorrent sofra lezjoni tad-dritt tieghu ghal smiegh xieraq minhabba restrizzjoni mhux gustifikata ghad-dritt tieghu ta' access ghal avukat.'

L-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija appellaw din is-sentenza, fejn il-Qorti fid-decizjoni taghha[4], fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, ikkunsidrat li:

'35. Fil-kaz odjern jirrizulta car li fl-istqarrijiet tieghu r-rikorrent, minkejja li qabel ma irrilaxxja l-ewwel stqarrija, l-avukat tieghu kien tah il-parir li f'dak l-istadju ma jghid xejn lill-pulizija, huwa xorta wahda iddecieda li jirrispondi ghad-domandi waqt l-interrogazzjoni, bir-rizutlat li stqarr certu fatti inkriminanti ghalih in kwantu ammetta li kien jixtri l-blokkok tal-cannabis, kemm ghall-konsum personali tieghu kif ukoll sabiex ibiegh lil terzi. Fil-fatt stqarr li kien ibiegh minnha lill-barranin li kienu Ghawdex. B'dan il-mod huwa kien ammetta li kien jittraffika dik id-droga. L-istess ammissjoni kienet giet ripetuta fit-tieni stqarrija fejn ir-rikorrent amplifika wkoll dwar minn ghand min kien jixtri d-droga.

36. Mill-premess jirrizulta manifest li l-istqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent ser ikollhom kif fil-fatt gja` kellhom quddiem il-Qorti Kriminali impatt fil- proceduri kriminali, mhux in kwantu ghall-ammissjonijiet, izda in kwantu l- kontenut taghhom kien ittiehed in konsiderazzjoni fil-quantum tal-piena imposta fuqu mill-Qorti Kriminali, u issa huwa car li anke l-Qorti tal-Appell Kriminali ser tiehu konsiderazzjoni tal-kontenut tal-istqarrijiet f'dan ir- rigward. Ghalhekk, ghalkemm il-proceduri kriminali ghadhom pendenti u ghalhekk ma jistax f'dan l-istadju jigi determinat jekk kienx hemm lezjoni ta' smigh xieraq f'dawk il-

[4] Sentenza fl-ismijiet 'Christopher Bartolo v. (1) Avukat Generali; u (2) Kummissarju tal-Pulizija' deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' Ottubru, 2018 (Rikors numru 92/16 JPG)

proceduri, jekk l-istqarrijiet jithallew fil-process tal- proceduri kriminali, dawn wisq probabbilment ser isir uzu minnhom mill- Qorti tal-Appell Kriminali bi pregudizzju jew vantagg ghall-akkuzat fil- kwantifikazzjoni tal-piena, kemm dik karcerarja kif ukoll ghal dak li tirrigwarda l-multa li tista' tigi imposta.

37. Fid-dawl tal-premess it-tehid tal-istqarrijiet zgur li ser ikollhom impatt fuq l-ezitu tal-process kriminali u, ladarba dan isir, x'aktarx ser isir ksur tad- dritt tal-rikorrent ghal smigh xieraq tenut kont tal-fatt li dawn gew rilaxxjati mir-rikorrent fl-assenza ta' avukat li jassistih. Ghalhekk huwa xieraq li, filwaqt li f'dan l-istadju ma jistax jinghad jekk kienx hemm lezjoni ta' dan id- dritt fundamentali tar-rikorrent peress li l-proceduri kriminali ghadhom pendenti, dawn ma jithallewx jibqghu fl-inkartament tal-process kriminali'

Il-Qorti Kostituzzjonali kienet laqghet l-appell tal-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija, irrevokat is-sentenza appellata u minflok, laqghet l-eccezzjoni tal-intimati in kwantu l-proceduri odjerni huma intempestivi, u ordnat, minflok, li biex ma jsehhx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar uzu miz-zewg stqarrijiet rilaxxati mir-rikorrent fil-proceduri kriminali.

Il-Qorti taghmel referenza ukoll ghas-sentenza fl-ismijiet **'Ir-Repubblika ta' Malta v. Martino Aiello'**[5] fejn gie kkunsidrat:

'Ghandu jinghad li t-trattazzjoni tal-partijiet marret oltre l- meritu tas-sentenzi hawn fuq imsemmija li jirrigwardaw li fis-sistema taghna qabel l-ghaxra ta' Frar, 2010 il-persuna ndagata jew akkuzata ma kellha ebda dritt li tkellem lill-avukat ta' l- ghazla taghha. Dan ghaliex l-istqarrija li giet rilaxxata minn Martino Aiello ggib id-data tad- 19 ta' Ottubru, 2014 u dak in-nhar Martino Aiello rrifjuta li jkellem avukat ta' fiducja tieghu.

Illi l-avukati tar-rikorrenti qajmu l-punt li Martino Aiello ma kellhux avukat prezenti mieghu meta hu rrilaxxa l-istqarrija tieghu fid-19 ta' Ottubru, 2014. It-tratazzjoni tal-partijiet kien dwar dan il-punt.

Illi dan il-punt gie finalment deciz mill-legislatur bil-promulgazzjoni ta' l-Att numru LI ta' l- 2016. Dan l-att gie operattiv fit-28 ta' Novembru, 2016 permezz ta' l-A.L. 401 ta' l-2016.

Illi l-artikolu li hu rilevanti ghall-ezercizzju in ezami hu l-artikolu 355AUA li jaghti id-dritt ta' access ghal avukat fi proceduri kriminali.

Illi t-tezi tar-rikorrenti hi semplici u lineari. Meta giet rilaxxata l-istqarrija dik il-persuna ma kellhiex id-dritt tal-prezenza ta' l-avukat. Il-konkluzjoni allura hi li tali stqarrija ghandha tkun inammissibli.

Illi t-tezi tal-Avukat Generali hi daqstant lineari. Ir-rikorrenti gie moghti d-dritt li

[5] Sentenza preliminari moghtija mill-Qorti Kriminali nhar id-9 ta' Mejju, 2017 (Att ta' Akkuza numru 13/2015)

jikkonsulta avukat ta' fiducja tieghu. Hu rrifjuta tali dritt, ma kkonsulta lil hadd u liberament u volontarjament irrilaxxa l-istqarrija hawn fuq imsemmija.

Illi din il-Qorti josserva li s-sentenza Borg v. Malta (hawn fuq citata) ma kinitx biss jitkellem fuq id-dritt li wiehed ikollu l-jedd li jikkonsulta ma avukat qabel tigi rilaxxat stqarrija. Dik is-sdentenza tghid illi f'kull stadju ta' l-investigazzjoni l-persuna susspettata jew akkuzata jrid ikollha d-dritt ta' l-avukat. Kien ghalhekk li gie promulgat l-Att numru LI ta' l-2016.

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti l-istess principji li gew applikati fis-sentnezi hawn fuq imsemmija ghandhom japplikaw f'dan il-kaz ukoll. Dan ifisser li anki jekk r-rikorrenti rrifjuta d-dritt li jikkonsulta avukat ma jfissirx li hu kien ser jirrifjuta l-prezenza ta' avukat fl- istess kamra ta' l-interrogatorju, tenut kont tal-fatt li l-artikolu fuq citat isemmi li l-avukat prezenti ghall-interrogatorju "...jippartecipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni...". Kif wiehed jista' japprezza din hi sitwazzjoni kompletament differenti. Logikament, ma tistax tipenalizza persuna li ghamel ghazla fuq parametri kompletament differenti minn dawk li huma in vigore llum.

Ghaldaqstant, ghal dawn ir-ragunijiet din il-Qorti tilqa l-eccezzjoni tar-rikorrenti. Tiddikjara l-istqarrija tad-19 ta' Ottubru, 2014 rilaxxat mir-rikorrenti bhala nammissibbli. Tali stqarrija ma tistax tigi prodotta waqt il-guri jew kopja taghha moghtija lill-gurati.'

Dik is-sentenza kienet giet appellata u l-Qorti tal-Appell Kriminali[6] ma kinitx ikkonfermat is-sentenza tal-Qorti Kriminali izda kienet ikkunsidrat:

'19. Illi gjaldarba l-kwistjoni imqanqla la hija wahda frivola u lanqas vessatorja, din il-Qorti, wara li rat l-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal- Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta, qed tibghat lil-Prim'Awla tal-Qorti Civili, l- kwistjoni dwar ***jekk bl-uzu fil-guri kontra l-akkuzat appellat Martino Aiello tal- istqarrija rilaxxjata minnu lill-pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014 jigix lez id-dritt tal-istess Martino Aiello ghal smigh xieraq sancit bl-artikolu 39(1)(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1)(3) tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad- Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali.***

20. Tiddiferixxi dan l-appell sine die sakemm tigi deciza definittivament il- kwistjoni fuq riferita.'

Il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali)[7] iddeciediet ir-referenza Kostituzzjonali billi iddikjarat li fic-cirkostanzi tal-kaz mhux ser ikun jirrizulta ebda lezjoni tad-dritt fondamentali tal-akkuzat Martino Aiello ghal smigh xieraq kif sancit bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali jekk isir

---

[6] Deciza fit-9 ta' April, 2018 (Att ta' Akkuza Numru 13/2015)

[7] Fl-ismijiet 'Ir-Repubblika ta' Malta vs Martino Aiello' fis-17 ta' Ottubru, 2019 (Referenza Kostituzzjonali Numru: 38/2018 AF)

uzu fil-guri kontra tieghu mill-istqarrija li huwa rrilaxxja lil pulizija fid-dsatax (19) ta' Ottubru tas-sena elfejn u erbatax (2014) wara li fost kunsiderazzjonijiet ohra, kkunsidrat li:

'Applikati dawn il-prinċipji għall-kawża li għandha quddiemha llum, din il-Qorti hija tal-fehma li ma ġiex muri li bl-użu tal-istqarrija tiegħu fil-ġuri kontra l-akkużat ser jiġi mittiefes id-dritt tiegħu għal smigħ xieraq.

Qabel xejn, din il-Qorti tgħid illi ma jirriżultax li kien hemm raġunijiet tajbin li jżommu lill-akkużat milli jkollu avukat preżenti waqt l-interrogazzjoni u waqt li kien qiegħed jagħti l-istqarrija. L-uniku raġuni li Martino Aiello ma setax ikun mgħejjun minn avukat kienet li, dak iż-żmien, il-liġi ma kienitx tippermetti li l-akkużat ikun hekk mgħejjun f'dak l-istadju imma seta' jikkonsulta ma' avukat biss qabel l-interrogazzjoni, xi ħaġa li mhux kontestat li Martino Aiello rrifjuta li jagħmel.

Madanakollu, il-posizzjoni ġurisprudenzjali kurrenti turi li m'għadux il-każ li l-fatt waħdu li l-liġi ma kienitx tippermetti l-assistenza ta' avukat qabel jew waqt l-interrogazzjoni, awtomatikament iwassal sabiex jinstab li kien hemm ksur tad-dritt għal smigħ xieraq, kif qiegħed jippretendi l-akkużat, imma din il-Qorti għandha tqis diversi fatturi qabel tasal għall-konklużjoni tagħha.

Kif diġà ntqal, dan il-każ huwa kemmxejn differenti mill-każ ta' Aldo Pistella in kwantu li Martino Aiello kien fil-fatt irrinunzja għad-dritt tiegħu li jikkonsulta ma' avukat qabel ma ġie interrogat mill-Pulizija u assolutament ma ġiex muri li huwa xtaq li jkollu avukat preżenti waqt l-interogazzjoni jew waqt li kien qiegħed jirrilaxxja l-istqarrija.

Proprju dwar ir-rinunzja, fil-każ ta' Paskal vs Ukraine, tal-15 ta' Settembru 2011, il-Qorti Ewropea qalet hekk:

> *"neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial, as long as a waiver of the right is given in an unequivocal manner and was attended by the minimum safeguards commensurate to its importance."*

L-akkużat naqas milli juri wkoll li huwa għandu jitqies bħala persuna vulnerabbli. Fil-fatt, meta xehed quddiem din il-Qorti, tista' tgħid li ma semma xejn dwar iċ-ċirkostanzi tal-arrest tiegħu flimkien ma' martu mal wasla tagħhom hawn Malta. Martino Aiello la kien minorenni u lanqas kien ibati minn xi forma oħra ta' vulnerabilità fiż-żmien in kwistjoni. Lanqas jirriżulta xi prova fis-sens li ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdet l-istqarrija kienu għalih intimidanti. L-istqarrija ngħatat volontarjament, mingħajr theddid, wegħdi jew promessi ta' vantaġġi u wara li ngħata d-debita twissija skont il-liġi, u ċioè li ma kienx obbligat jitkellem

sakemm ma kienx hekk jixtieq, iżda li dak li kien ser jgħid seta' jinġieb bħala prova kontrih. Lanqas ma ġie muri li l-akkużat ma kienx qiegħed jifhem l-import taċ-ċirkostanzi li kien jinsab fihom. Il-Qorti tinnota wkoll illi Martino Aiello ma qajjem l-ebda lment dwar l-istqarrija li kien irrilaxxja qabel ma ġie deċiż il-każ ta' Borg vs Malta imma huwa talab lill-Qorti Kriminali sabiex ikun jista' jressaq eċċezzjoni dwar l-inammissibilità tal-istqarrija biss minħabba dak deċiż mill-Qorti Ewropea fl-imsemmija każ. Imma kif rajna, din il-ġurisprudenza m'għadhiex applikabbli inkondizzjonatament safejn l-akkużat qiegħed jippretendi li l-istqarrija tiegħu mhijiex ammissibbli bħala prova abbażi tal-fatt waħdu li dak iż-żmien ma setax ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni u waqt li kien qiegħed jirrilaxxja l-istqarrija. Anzi, għandhom jittieħdu in konsiderazzjoni diversi fatturi li flimkien jagħmlu ċ-ċirkostanzi tal-każ.

Martino Aiello fl-ebda stadju ma kkontesta l-awtentiċità tal-prova li ġabet il-Prosekuzzjoni kontrih, liema prova mhijiex limitata għall-istqarrija in kwistjoni. Lanqas ma oppona għall-preżentata ta' dik l-evidenza. L-assjem tal-provi ser ikun evalwat minn Imħallef u għalhekk, minn persuna b'għarfien għoli tal-proċedura legali u l-liġi Maltija.

Finalment, il-Qorti tqis illi huwa indubbjament fl-interess pubbliku li jiġi investigat u imressaq sabiex jiġi ġudikat mill-Qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali l-akkużat li nqabad in flagrante jittraffika d-droga f'Malta.

Għaldaqstant, il-Qorti ssib li l-akkużat Martino Aiello ma rnexxilux juri li tassew ser iġarrab ksur tad-dritt tiegħu għal smigħ xieraq bl-użu fil-ġuri kontra tiegħu tal-istqarrija li rrilaxxja fid-19 ta' Ottubru 2014.'

Fis-sentenza fl-ismijiet '**Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) kontra Aldo Pistella**'[8] fejn fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, gie kkunsidrat li:

'Riferibbilment ghall-kaz in ezami, jirrizulta illi Aldo Pistella nghata dritt li jkellem lill-avukat ta` ghazla tieghu qabel irrilaxxja l-istqarrija lill-Ispettur Malcolm Bondin. L-ispettur koncernat ikkonferma li hekk kien il-kaz, kemm meta xehed fil-kors ta` dan il-procediment, kif ukoll meta xehed fil-kawza kriminali. In partikolari, fis-seduta tal-kawza kriminali tal-20 ta` Ottubru 2014 stqarr illi :-

"Minn hemm hekk komplejna bl-investigazzjonijiet mas-sur Aldo Pistella fejn jien tajtu d-drittijiet tieghu u fejn tajtu d-dritt tal-parir legali fejn xtaq li jkellem avukat u fil-fatt kien tkellem ma` l-avukat tieghu Dr Sarah Sultana personalment, kien tkellem l-ghada filghodu fejn kienet giet tkellmu gewwa l-kwartieri tal-Pulizija. Wara li ha l- parir legali kont komplejt bl-investigazzjonijiet mieghu...." (ara fol 19 u 20 tal-process kriminali).

[8] Deciza mill-Qorti Civili Prim' Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali) nhar is-27 ta' Gunju, 2017 (Referenza Kostituzzjonali Numru: 104/16 JZM).

Mill-istqarrija rrizulta wkoll illi Pistella kkonferma li fehem it-twissija moghtija lilu mill-pulizija u li kien kellem lil avukat tieghu qabel ma rrilaxxja l- istqarrija. Insibu a fol 29 :

"M: Fhimtha t-twissija li ghadni kif tajtek?

T: Iva.

M: Tikkonferma li kellimt lil avukat tieghek Dr Sara Sultana u gejt moghti dokument bid-drittijiet kollha tieghek bil-lingwa taljana?

T: Iva."

Madanakollu rrizulta wkoll illi Pistella ma kienx assistit mill-avukat ta` ghazla tieghu waqt it-tehid tal-istqarrija. Gara hekk ghaliex fiz-zmien meta Pistella kien qed jigi nvestigat, ma kienx hemm dritt li min kien qed jigi nvestigat jitlob li jkun assistit minn konsulent legali waqt it-tehid ta` l- istqarrija.

Din hija propju l-kwistjoni mertu tar-referenza kostituzzjonali odjerna, ossija jekk il-kaz ta` persuna li ma jkollhiex assistenza legali fl-istadju meta tkun giet arrestata u interrogata jikkostitwix ksur tal-jedd ghal smigh xieraq kif tutelat bl-Art 6 tal-Konvenzjoni.

Il-Qorti hadet nota tal-fatt li Aldo Pistella ddikjara li talab l-assistenza ta` avukat izda dak l-avukat ma kienx prezenti waqt l-interrogatorju.

Irrizulta wkoll mix-xiehda tal-Ispettur Bondin fil-proceduri kriminali illi waqt li kien qed jaghti l-istqarrija, Pistella kkopera izda kellu problema bejn li ried jikxef il-persuni involuti u bejn li ma riedx ; ghalhekk kien rega` nsista li jkellem lill-konsulent legali izda din it-talba kienet michuda.

L-ispettur xehed hekk a fol 25 :-

"Is-sinjur ikkopera maghna bis-shih. Il-problema li kellu s-sinjur qisu bejn jixtieq jikkopera mal-pulizija u jghid verament min huma nvoluti n-nies u minn ghand min kien qed jixtri u jassistina f`dawk l- affarijiet u bejn qed jibza` minn dawn l-affarijiet. Ghax f`hin minnhom xtaq li jghinna u f`hin minnhom rega` talab biex jitkellem fil-fatt ma` l-avukat, ghidtlu li ma jistax."

*Ghal din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l- interrogazzjoni jwassal ghal sitwazzjoni fejn l-**uzu ta` l-istqarrija** mehuda minghajr l-assistenza legali tammonta ghal lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq tal-imputat skont l-Art 6 tal-Konvenzjoni.*

Din il-Qorti tqis li ghall-kaz odjern ghandha tapplika l- gurisprudenza l-aktar ricenti tal-ECHR u tal-qrati taghna fejn inghad kjarament li d-dritt ta` l-applikant jigi rrimedjabbilment ippregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu. '

L-istess Qorti[9] kkunsidrat li:

'*Fil-fehma ta` din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni u waqt l-istess interrogazzjoni talbet li terga` tkellem lill-avukat u tali talba giet michuda, iwassal ghal sitwazzjoni fejn id- dritt ta` dik il-persuna, fil-kaz tal-lum Aldo Pistella, kien irrimedjabbilment ippregudikat stante illi huwa rrilaxxja stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.*

Issa rrizulta wkoll illi l-kawza kriminali ghadha pendenti.

Ghalkemm il-qorti ta` gurisdizzjoni kriminali eventwalment taghti decizjoni fil-mertu wara li jkun inghalaq il-gbir tal-provi, tenut kont tal- konsiderazzjonijiet kollha premessi, m`ghandux ikun illi l-kawza kriminali titkompla bl-istqarrija ta` Aldo Pistella lill-Ispettur Malcolm Bondin tkun taghmel prova ladarba rrizulta li waqt it-tehid tal- istqarrija ma kienx prezenti l-avukat ta` Aldo Pistella.

Del resto l-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija t-tnejn sostnew illi l-kaz tal-pulizija kontra Aldo Pistella mhuwiex fondat biss fuq l-istqarrija ta` l-akkuzat izda fuq provi ohra wkoll.

Ghalkemm jibqa` l-principju li procediment gudizzjarju ghandu jitqies fit-totalita` tieghu sabiex jigi determinat kienx hemm ksur tal- jedd ghal smigh xieraq, tibqa` l-konsiderazzjoni li m`ghandu jsir ebda uzu mill-istqarrija ta` Aldo Pistella fil-process kriminali sabiex meta jintemm il-process kriminali, ma jkunx mittiefes b`irregolaritajiet.'

Il-Qorti Kostituzzjonali[10] ikkonfermat is-sentenza tal-Ewwel Qorti, fejn fost kunsiderazzjonijiet ohra dwar l-appell prezentat mill-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija kkunsidrat li:

'*Għalkemm, bħall-ewwel qorti, taqbel mal-appellanti illi f'dan l- istadju għadu ma seħħ l-ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, madankollu, kif osservat fil-każ ta'* <u>*Malcolm Said*</u>[11]*, il-qorti xorta hija tal-fehma li ma jkunx għaqli li l-proċess kriminali jitħalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija tal-akkużat Pistella ladarba din, għallinqas f'parti minnha, ittieħdet mingħajr ma Pistella kellu l-għajnuna ta' avukat. Għalhekk, għalkemm għadu ma seħħ ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, fiċ-ċirkostanzi huwa għaqli illi, kif qalet l-ewwel qorti, ma jsir ebda*

---

[9] Fis-sentenza fl-ismijiet 'Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) kontra Aldo Pistella' deciza mill-Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali) fis-27 ta' Gunju 2017 (Referenza Kostituzzjonali Numru. 104/16 JZM)

[10] Fil-kawza fl-ismijiet 'Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) v. Aldo Pistella' deciza fl-14 ta' Dicembru, 2018 (Rikors numru: 104/2016/1 JZM)

[11] 24 ta' Gunju 2016. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata tnejn (2) fis-sentenza fl-ismijiet 'Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) v. Aldo Pistella' deciza fl-14 ta' Dicembru, 2018 (Rikors numru: 104/2016/1 JZM).

użu mill-istqarrija fil- proċess kriminali sabiex, meta l-proċess kriminali jintemm, ma jkunx tniġġes b'irregolarità – dik li jkun sar użu minn stqarrija li ttieħdet mingħajr ma l-interrogat kellu l-għajnuna ta' avukat – li tista' twassal għal konsegwenzi bħal tħassir tal-proċess kollu.

15. Il-fatt li, kif josservaw l-appellanti, hemm xiehda oħra fil-proċess barra l-istqarrija li tista' ssaħħaħ il-każ tal-prosekuzjoni ma huwiex argument kontra din il-konklużjoni. Ifisser biss li l-każ tal- prosekuzzjoni ma jiddgħajjifx bit-tneħħija tal-istqarrija waqt li jista' jinġieb fix-xejn jekk l-istqarrija titħalla fil-proċess u dan possibilment iwassal għal sejbien, eventwalment, ta' ksur tal-jedd għal smigħ xieraq.'

Illi ricentement kien hemm zvilupp sostanzjali fid-decizjonijiet moghtija mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem. Filfatt sentenza ta' certu importanza hija dik moghtija mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza **'Bueze vs Belgium'**[12] qieset li wiehed irid jistharreg kemm jekk jezistux 'compelling reasons' sabiex ikun hemm restrizzjoni ghal access ghal Avukat izda mhux biss stante li jehtieg li jigi evalwat ukoll fi kliem il-Grand Chamer '*The fairness of the roceedings as a whole and the relationship between the two stages of the test*'. Filfatt qieset li:

'150. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account (see Ibrahim and Others, cited above, § 274, and Simeonovi, cited above, § 120):

(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

[12] Deciza mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fid-9 ta' Novembru, 2018 (Applikazzjoni numru: 71409/10)

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice.'

Gie kkunsidrat li:

'193. In conclusion, re-emphasising the very strict scrutiny that must be applied where there are no compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, the Court finds that the criminal proceedings brought against the applicant, when considered as a whole, did not cure the procedural defects occurring at the pre-trial stage, among which the following can be regarded as particularly significant:

(a) The restrictions on the applicant's right of access to a lawyer were particularly extensive. He was questioned while in police custody without having been able to consult with a lawyer beforehand or to secure the presence of a lawyer, and in the course of the subsequent judicial investigation no lawyer attended his interviews or other investigative acts.

(b) In those circumstances, and without having received sufficiently clear prior information as to his right to remain silent, the applicant gave detailed statements while in police custody. He subsequently presented different versions of the facts and made statements which, even though they were not self-incriminating stricto sensu, substantially affected his position as regards, in particular, the charge of the attempted murder of C.L.

(c) All of the statements in question were admitted in evidence by the Assize Court without conducting an appropriate examination of the circumstances in which the statements had been given, or of the impact of the absence of a lawyer.

(d) While the Court of Cassation examined the admissibility of the prosecution case, also seeking to ascertain whether the right to a fair trial had been respected, it focused on the absence of a lawyer during the period in police custody without assessing the consequences for the applicant's defence rights of the lawyer's absence during his police interviews, examinations by the investigating judge and other acts performed in the course of the subsequent judicial investigation.

(e) The statements given by the applicant played an important role in the indictment and, as regards the count of the attempted murder of C.L., constituted an integral part of the evidence on which the applicant's conviction was based.

(f) In the trial before the Assize Court, the jurors did not receive any directions or guidance as to how the applicant's statements and their evidential value should be assessed.

194. The Court finds it important to emphasise, as it has done in other cases under Article 6 § 1 of the Convention in which an assessment of the overall fairness of the proceedings was at issue, that it is not for the Court to act as a court of fourth instance (see Schatschaschwili, cited above, § 124). In carrying out such an assessment, as required by Article 6 § 1, it must nevertheless carefully look at how the domestic proceedings were conducted, and very strict scrutiny is called for where the restriction on the right of access to a lawyer is not based on any compelling reasons. In the present case, it is the combination of the various above-mentioned factors, and not each one taken separately, which rendered the proceedings unfair as a whole.

(iv) General conclusion

195. Accordingly, there has been a violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) of the Convention.'

Ghalhekk skont din is-sentenza, ir-restrizzjoni ghal access ta' Avukat waqt l-interrogatorju ma jfissirx awtomatikament li kien hemm lezjoni tad-dritt ghas-smiegh xieraq izda l-Qorti trid tqis ukoll l-'*overall fairness*' tal-proceduri sabiex tiddetermina jekk kienx hemm lezjoni o meno. F'dan ir-rigward, il-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **'Il-Pulizija Vs Maximilian Ciantar'**[13] il-Qorti wara li ghamlet referenza ghal din is-sentenza u cioe' dik fl-ismijiet **'Philippe Bueze vs Belgium'**[14] qieset:

'Illi ghalkemm illum kif inghad il-ligi regghet giet emendata u dan sabiex jigi fis-sehh fil-ligi domestika d-dritt komunitarju fir-rigward u sabiex ukoll ir-restrizzjoni sistematika dwar id-dritt ghall-avukat jigi regolat, madanakollu fiz-zmien meta giet rilaxxjata l-istqarrija tal-appellant kien hemm dritt, ghalkemm wiehed iktar ristrett, tal-persuna suspettata biex tikkonferixxi mal-avukat tal-fiducja taghha fil-hin precedenti l-interrogatorju mill-pulizija. Illi allura din il-Qorti fid-dawl tal- pronunzjament surriferit tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem ma tistax a priori tiskarta stqarrija ta' persuna li tkun inghatat l-jedd tikkonsulta ma' avukat qabel ma tigi interrogata, izda fejn l-avukat taghha ma kienx prezenti filwaqt tal- interogazzjoni, u dan ghaliex allegatament jista' jkun hemm lezjoni tad-dritt taghha ghal smigh xieraq, billi kif mistqarr f'dan il-pronunzjament kull kaz irid jitqies ghalih u cioe' allura billi jigi mistharreg f'kull kaz individwalment jekk bil-fatt illi l-persuna akkuzata ma kellhiex l-avukat prezenti waqt it-tehid tal-istqarrija dan setax impinga fuq is-

[13] Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-27 ta' Frar, 2019 (Appell Numru: 514/2017)
[14] Deciza mill-Grand Chamber fid-9 ta' Novembru, 2018 (Numru: 71409/10)

smigh xieraq iktar 'il quddiem tul il-proceduri penali istitwiti kontra taghha.

Din il-Qorti ma ghandhiex funzjonijiet kostituzzjonali u allura ma ghandhiex il-poter tistharreg jekk ikunx sehh lezjoni tad-dritt ta' smigh xieraq jew jekk potenzjalment dan jistax isehh u dan f'kaz fejn xi forma ta' assistenza legali tkun giet moghtija. Ma tistax il-Qorti ta' kompetenza penali tiddeciedi a priori illi bil-fatt wahdu illi fiz-zmien li l-persuna akkuzata tkun giet interrogata ma kellhiex il-jedd ikollha l-avukat prezenti maghha dan awtomatikament kien vjolattiv tal-jedd taghha ghal smigh xieraq meta l-Qorti Ewropeja issa qed tidderigi il-qrati domestici jindagaw jekk il- proceduri fl-intier taghhom kenux gusti fil-konfront tal-akkuzat bit-test allura li irid jigi segwiet fuq zewg binarji u cioe':

1. the existence of compelling reasons for the right to be witheld

2. the overall fairness of the proceedings.

Jinghad biss f'dan il-kaz illi l-appellant kien abbilment assistit tul dawn il-proceduri kriminali istitwiti kontra tieghu. Fl-ebda mument tul il-proceduri ma jqanqal il- kwistjoni dwar il-valur probatorju tal-istqarrija minnu rilaxxjata biex b'hekk il-Qorti ghandha quddiemha prova li qatt ma giet ikkontestata. Illi maghdud dan madanakollu l-Qorti tosserva li l-appellant kien ikkonsulta mal-avukat tal-fiducja tieghu qabel ma gie interrogat. F'dak iz-zmien huwa kellu sitta u ghoxrin sena u diga` kellu irregistrati kontra tieghu hdax-il kundanna biex b'hekk ma jistax jitqies li kien bniedem vulnerabbli. L-appellant qatt ma jikkontendi illi hu jew l-avukat tieghu ma gewx mgharrfa mill-pulizija dwar in-natura tal-akkuzi migjuba fil-konfront tieghu jew tal-provi li l-pulizija kellhom f'idejhom. Fuq kollox dak mistqarr mill- appellant fl-istqarrija minnu rilaxxjata huwa biss korroborazzjoni ta' dak li jikkontendu l-vittmi billi dawn kienu x-xhieda ewlenija f'dan il-kaz meta jistqarru li gharfu lill-appellant bhala wiehed mill-hallelin.

Illi finalment ghalkemm il-ligi f'dak iz-zmien ma kenitx tippermetti lill-avukat li jkun prezenti waqt it-tehid tal-istqarrija, madanakollu ghandu jinghad illi l-ligi kif inhi illum ma tantx toffri dik l-assistenza effettiva bil-fatt illi l-avukat ikun prezenti mal- persuna suspettata waqt li din tkun qed tigi interrogata bil-proviso ghall-artikolu 355AUA (8)(c) tal-Kodici Kriminali jiddisponi hekk:

"Id-dritt tal-avukat li jipparteċipa b'mod effettiv ma għandux jinftiehem bħala dritt tal-avukat li jostakola l-interrogazzjoni jew li jissuġġerixxi tweġibiet jew reazzjonijiet oħra għall-interrogazzjoni u kull mistoqsija jew rimarka oħra mill-avukat għandha, ħlief f'ċirkostanzi eċċezzjonali, issir wara li l-Pulizija Eżekuttiva jew awtorità oħra investigattiva jew awtorità ġudizzjarja jkunu ddikjaraw li ma għandhomx aktar mistoqsijiet."

Fil-fatt minn qari tad-Direttiva tal-Unjoni Ewropeja dwar id-Dritt tal-assistenza legali, ghalkemm din giet tramandata kwazi kelma b'kelma fil-ligi taghna, madanakollu dana l-proviso ma jirriaffigura imkien fl-artikolu 3 tad-Direttiva, li gie trasportat fl-artikolu 355AUA tal-Kodici Kriminali.

Maghmula dawn il-konsiderazzjonijiet ghalhekk din il-Qorti ma issib l-ebda mottiv li jista'

igieghlha titbieghed mill-fehma milhuqa mill-Ewwel Qorti li strahet fuq ix- xiehda tal-vittmi f'dan il-kaz abbinata mal-istqarrija rilaxxjata mill-appellant u dan sabiex sejset is-sejbien ta' htija fil-konfront tieghu.'

Din il-Qorti sejra taghmel referenza ghal Joint concuring opinion tal-Imhalfin Yudkivska, Vučinić, Turković and Hüseynov ghas-sentenza fl-ismijiet **'Beuze v. Belgium'**[15] fejn fost affarijiet ohra ikkunsidraw li:

'22. *In sum, we believe that it is vital to make a distinction between the systematic defects and the particular defects which are found in individual cases as a result of targeted and context-specific restrictions (e.g. in terrorism cases) or as a result of mistakes and shortcomings in individual cases. It is not correct for the Court to consider the overall fairness of an individual applicant's case when a systematic ban exists, affecting every other individual in the applicant's position and in the absence of any assessment by the relevant national authorities.*

23. The formulation of the exception is extremely clear: any derogation must be justified by compelling reasons pertaining to an urgent need to avert danger for the life or physical integrity of one or more people. In addition, any derogation must comply with the principle of proportionality, which implies that the competent authority must always choose the alternative that least restricts the right of access to a lawyer and must limit the duration of the restriction as much as possible. In accordance with the Court's case-law, no derogation may be based exclusively on the type or seriousness of the offence and any decision to derogate requires a case-by-case assessment by the competent authority. Finally, derogations may only be authorised by a reasoned decision of a judicial authority.

24. The Court must apply a strict approach to a blanket prohibition on the right to legal assistance; otherwise we will end up in conflict with the overall direction of both the case-law of the Court and EU law.'

Certament li s-sentenza deciza ricentement fl-ismijiet **'Farrugia vs. Malta'**[16] u reza finali fis-sebgha (7) ta' Ottubru tas-sena elfejn u dsatax (2019) il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem sejra ikollha impatt fuq il-gurisprudenza prezenti u possibilment futuri rigwardanti allegazzjonijiet ta' nuqqas ta' smiegh xieraq rizultat ta' nuqqas ghal access ghal Avukat qabel u waqt it-tehid tal-istqarrija. Kien minhabba din is-sentenza li l-Avukat Generali fil-kawza odjerna talab sabiex l-

[15] Deciza mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fid-9 ta' Novembru, 2018 (Applikazzjoni numru: 71409/10)
[16] Deciza mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-4 ta' Gunju, 2019 (Applikazzjoni numru: 63041/13)

eccezzjonijiet jerghhu jigu ttattati mill-gdid. Il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem f'din is-sentenza qieset li:

'98. Prior to the recent Beuze judgment, in a number of cases, the Court found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, ab initio, to a violation of the Convention (see, in particular, Dayanan v. Turkey, no. 7377/03, § 33, 13 October 2009 and Boz v. Turkey, no. 2039/04, § 35, 9 February 2010). That same approach was followed by the Court in relation to the Maltese context in Borg (no.37537/13, 12 January 2016).

99. Subsequently, being confronted with a certain divergence in the approach to be followed in cases dealing with the right of access to a lawyer, the Court had occasion to further examine the matter in Ibrahim and Others, Simeonovi and more recently in Beuze, all cited above, where the Court departed from the principle set out in the preceding paragraph. In Beuze, the most recent authority on the matter, the Grand Chamber gave prominence to the examination of the overall fairness approach and confirmed the applicability of a two stage test, namely whether there are compelling reasons to justify the restriction as well as the examination of the overall fairness and provided further clarification as to each of those stages and the relationship between them, as explained below.

(i) Concept of compelling reasons

100. The criterion of "compelling reasons" is a stringent one: having regard to the fundamental nature and importance of early access to legal advice, in particular at the suspect's first police interview, restrictions on access to a lawyer are permitted only in exceptional circumstances, must be of a temporary nature and must be based on an individual assessment of the particular circumstances of the case. A finding of compelling reasons cannot stem from the mere existence of legislation precluding the presence of a lawyer. The fact that there is a general and mandatory restriction on the right of access to a lawyer, having a statutory basis, does not remove the need for the national authorities to ascertain, through an individual and case-specific assessment, whether there are any compelling reasons. Where a respondent Government have convincingly demonstrated the existence of an urgent need to avert serious adverse consequences for life, liberty or physical integrity in a given case, this can amount to a compelling reason to restrict access to legal advice for the purposes of Article 6 of the Convention (see Beuze, cited above, §§ 142-143).

(ii) The fairness of the proceedings as a whole and the relationship between the two stages of the test

101. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer (see Beuze, cited above, § 145).

102. The Court further emphasises that where access to a lawyer was delayed, and where the

suspect was not notified of the right to legal assistance, the privilege against self-incrimination or the right to remain silent, it will be even more difficult for the Government to show that the proceedings as a whole were fair (ibid., § 146).

103. As the Court has already observed, subject to respect for the overall fairness of the proceedings, the conditions for the application of Article 6 §§ 1 and 3 (c) during police custody and the pre-trial proceedings will depend on the specific nature of those two phases and on the circumstances of the case (ibid., § 149).

(iii) Relevant factors for the overall fairness assessment

104. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account:

(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice (ibid., § 150).'

Fl-istess sentenza gie kkunsidrat:

'118. However, the nature of the statements and their use is of particular relevance in the present case. The Court notes that they did not contain any confessions nor was their content self-incriminating. However, the privilege against self-incrimination is not confined to actual confessions or to remarks which are directly incriminating; for statements to be regarded as self-incriminating it is sufficient for them to have substantially affected the accused's position (see, for example, Schmid-Laffer v.Switzerland, no. 41269/08, § 37, 16 June 2015). Indeed, the statements given by the applicant, at pre-trial stage in the absence of a lawyer, were relied on by the Court of Criminal Appeal in connection with the applicant's credibility. In particular, in its judgment the Court of Criminal Appeal had noted certain inconsistencies in his statements of 1 and 2 February 2002 (see paragraph 22 above) and it had considered that he was not reliable as the applicant had replied in an evasive and hesitant way to police questions concerning his business, profitability, rent, and profits of the previous year (see paragraph 26 above). Nevertheless, the Court cannot but note that the Court of Criminal Appeal had found that A.F.'s statements had been enough to determine the applicant's guilt. In consequence its assessment of the applicant's credibility on the basis of his pre-trial statements can be considered as having been made ex abundanti cautela (out of an abundance of caution). In the light of the Court of Criminal Appeal's finding concerning the sufficiency of A.F.'s statements, the Court considers that the use it made of the applicant's statements to assess his credibility cannot be considered as having substantially affected his position.

(iii) Conclusion

119. In conclusion, while very strict scrutiny must be applied where there are no compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, the Court, in the specific circumstances of the case, finds that having taken into account the combination of the various above-mentioned factors, despite the lack of procedural safeguards relevant to the instant case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer.

120. There has therefore been no violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) of the Convention.'

Interessanti hija l-*joint dissenting opinion* tal-Imhallfin Serghides u Pinto de Albuquerque fejn fost kunsiderazzjonijiet ohra, ikkunsidraw li:

'10. In any event, we are of the view that the right to a lawyer at the pre- trial stage does not hinge, in any way or form, on the state of vulnerability of the defendant. Nothing in the Convention makes the Article 6 § 3 (c) right dependent on such vulnerability. Such an abusive and restrictive interpretation of that right contradicts its essence. Every defendant, vulnerable or not, has a right, at the pre-trial stage, to a lawyer who will advise him or her on the defence strategy to be followed.

11. Secondly, the majority state that "The applicant did not allege, either before the domestic courts or before [the Court], that the Police had exerted any pressure on him, nor that the

evidence obtained had been in violation of another Convention provision"[17].

12. We disagree with this argument. The fact that a defendant has not been pressured by the police does not limit his or her right to a lawyer. Legal assistance in a criminal procedure is indispensable not only to counter pressure by the police or any other evidence obtained in violation of the Convention, but to define a strategy for the defence and adapt it to every incident throughout the entire proceedings. The police are expected to act lawfully, regardless of the manner in which a defendant presents his or her defence, with or without the benefit of legal assistance. The one has simply nothing to do with the other. Lawful conduct by the police is not a valuable argument on which to restrict the exercise of a Convention right by the defence. Ultimately, this argument by the majority reflects a very restrictive conception of the role of the lawyer in criminal procedure.

13. Thirdly, the majority state that "in the present case, the applicant was informed repeatedly in a sufficiently explicit manner of his right to remain silent and the privilege against self-incrimination"[18].

14. Again, we cannot accept this argument. The right to remain silent is not interchangeable with the right to a lawyer. These are two very different rights. Legal assistance at the pre-trial stage of a criminal procedure is essential to inform the defendant of the advantages and disadvantages, from the perspective of the defence strategy, of speaking out or remaining silent. In other words, the right to a lawyer is instrumental in effective protection of the right to remain silent (and of the privilege against self-incrimination).

15. In short, the fact that the applicant was informed of his right to remain silent if he so desired and the fact that the applicant did not claim that any pressure was exerted on him have nothing to do with his procedural right under Article 6 § 3 (c) of the Convention to have access to a lawyer. Those facts are irrelevant for the purpose of curing the breach of this right. In our view, it is a fundamental mistake at stage two not to take seriously into account the finding of stage one, especially when the test applied should be a very strict scrutiny[19]*. Otherwise, what is the point of having two stages!?'*

[17] § 111 of the present judgment. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata hmistax (15) fil-*joint dissenting opinion* tas-sentenza citata)

[18] § 112 of the present judgment. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata sittax (16) fil-*joint dissenting opinion* tas-sentenza citata)

[19] § 108 of the present judgment. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata sbatax (17) fil-*joint dissenting opinion* tas-sentenza citata)

Fis-sentenza fl-ismijiet **<u>'Paul Anthony Caruana v. Avukat Ġenerali, Kummissarju tal-Pulizija, Reġistratur tal-Qrati u Tribunali Kriminali'</u>**[20] il-Qorti Kostituzzjonali ghamlet referenza ghas-sentenza fl-ismijiet **<u>'BEUZE VS Belgium'</u>**[21] u kkunsidrat li:

' *18. Din hija interpretazzjoni li hija eqreb mal-posizzjoni li kienet ħadet din il-qorti qabel is-sentenza ta' <u>Borg</u> milli mal-interpretazzjoni mogħtija mir-Raba' Sezzjoni f'<u>Borg</u> u effettivament tfisser li kellha raġuni il-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-posizzjoni li kienet ħadet fil-każ ta' Muscat u fis-sentenzi li segwew, qabel ma kienet kostretta tbiddel dik l-interpretazzjoni fid-dawl ta' <u>Borg</u>.*

19. Uħud mill-imħallfin membri tal-qorti li tat is-sentenza ta' Beuze, f'opinjoni għalihom, ikkritikaw is-sentenza fejn qalet illi, f'kull każ, trid tqis il-proċess fit-totalità tiegħu u mhux biss in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat, għax dehrilhom illi, iżjed milli preċiżazzjoni tal-interpretazzjoni ta' <u>Salduz</u> fid-dawl ta' <u>Ibrahim</u>, is-sentenza ta' <u>Beuze</u> hija kapo- volġiment ta' dik il-ġurisprudenza. Hu x'inhu, hijiex preċiżazzjoni, elaborazzjoni, evoluzzjoni jew kapovolġiment, din hija sa issa l-aħħar kelma, u tagħti raġun lill-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-ġuris- prudenza li segwiet is-sentenza ta' Muscat.

20. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjoniiet, l-aggravju tal-attur – safejn igħid illi "l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiduċja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil- liġi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea" – huwa ħażin u huwa miċħud.'

Fl-istess sentenza, il-Qorti qieset li kien hemm raguni tajba ghall-attur li ma thalliex ikellem avukat qabel jew waqt l-ewwel interrogazzjoni u dan sabiex *issir controlled delivery* lil terza persuna li kienet tipprovdi lill-attur bid-droga. Ikkunsidrat li ma saret ebda allegazzjoni li l-istqarrija saret fic-cirkostanzi mmsemmija fl-artikolu 658 tal-Kodici Kriminali ghalkemm issa jghid li kien xurban u fis-sakra meta ghamel l-istqarrija. In oltre' kkunsidrat li l-istqarrija ma kinitx ir-raguni li wasslet ghal kundanna tal-attur izda li l-attur ammetta l-htija. Din l-ammissjoni saret fil-prezenza tal-Avukat wara konsulta mieghu u quddiem Magistrat li wissieh bil-konsegwenzi tal-ammissjoni u tah l-opportunita' li jiehodha lura. Il-Qorti kkonfermat li ma kien hemm ebda ksur tal-jedd tal-attur ghal smigh xieraq.

---

[20] Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fil-31 ta' Mejju, 2019 (Rikors kostituzzjonali numru: 64/2014 JRM)
[21] Deciza mill-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fid-9 ta' Novembru, 2018 (Applikazzjoni numru: 71409/10)

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Stephen Pirotta v. L-Avukat Ġenerali u l-Kummissarju tal-Pulizija'**[22] wara li qieset gurisprudenza tal-Qorti Ewropeja fis-sezzjoni Maghquda, il-Qorti kkunsidrat li:

'*Effettivament, dan ifisser illi – kontra dak li qalet l-ewwel qorti fis-silta miġjuba fuq – il-fatt waħdu li ma tkunx tħalliet tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni, ukoll jekk ma kienx hemm raġunijiet impellenti għal dan in-nuqqas, u dik l-istqarrija ntużat fil-proċess, ma huwiex biżżejjed biex, ipso facto, jinsab ksur tal-jedd għal smigħ xieraq: trid tqis il-proċess fit-totalità tiegħu ("having regard to the development of the proceedings as a whole").*'

Il-Qorti qieset li l-attur ma garrab ebda ksur tal-jedd tieghu taht l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni jew l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

Ikkunsidrat li:

'*Fil-każ tallum ma jista' jkun hemm ebda dell ta' dubju li l-attur kien ħati tal-imputazzjonijiet imressqa kontra tiegħu, kif wara kollox għarfet l- ewwel qorti stess. L-ewwel qorti għarfet ukoll illi l-qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali waslu għall-konklużjoni tal-ħtija tal-attur bis-saħħa ta' xiehda oħra barra l-istqarrija tiegħu. Meqjus il-proċess kriminali fl-intier tiegħu, ma jistax jingħad illi l-attur ma ngħatax smigħ xieraq: kellu għarfien tal- provi kollha mressqa kontrih u ma ntweriex li nżamm mistur xi tagħrif li kellha l-pulizija; kellu għajnuna ta' avukat waqt il-proċess quddiem il- qorti; kellu fakoltà jressaq xhieda u jagħmel konto-eżami tax-xhieda tal-prosekuzzjoni; instab ħati bis-saħħa ta' xiehda oġġettiva li, ukoll jekk ma tqisx l-ammissjoni tiegħu, rabtitu mal-inċident u ma setgħetx tħalli dubju dwar il-ħtija tiegħu.*'

Ikkunsidrat;

Illi huwa evidenti li kien hemm zvillup sostanzjali fis-sentenzi tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem kif jixhdu s-sentenza tal-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet **'Beuze vs Belgium'** u tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet **'Farrugia vs. Malta'**. Dan l-izvillup huwa anke rifless mill-pozizzjoni li l-Qorti Kostituzzjonali qieghda tiehu meta tigi biex tikkunsidra jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smiegh xieraq u cioe' billi jittiehed kont tal-proceduri fit-totalita' taghhom sabiex jigi determinat jekk kienx hemm

[22] Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fis-27 ta' Settembru, 2019 (Rikors kostituzzjonali numru: 13/2016 JRM)

lezzjoni o meno tad-dritt tas-smiegh xieraq. Jirrizulta li l-ezami li jridu jaghmlu l-Qrati biex jiddeterminaw jekk kienx hemm ksur tad-dritt ta' smiegh xieraq huwa kemm biex jevalwaw l-estent tar-restrizzjoni ghad-dritt tal-Avukat u jekk kien hemm xi hekk imsejha 'compelling reasons' ghal tali restrizzjoni izda anke li jaghmlu 'overall fairness assessment' tal-proceduri. Il-pozizzjoni li qieghda tiehu il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem hija li l-fatt li suspettat ma kellux access ghal Avukat qabel jew matul it-tehid tal-istqarrija ma jfissirx li *a priori* u awtomatikament kien hemm ksur tad-dritt ghal smiegh xieraq, izda li jrid jittiehed kont tal-fatti speci tal-kaz u tal-procedura li segwiet fl-intier taghha.

Il-Qorti ghandha quddiemha kawza li sejra tibda' tinstema minn guri u ghalhekk ma ghandhiex sitwazzjoni bhal kif il-Qorti Kostituzzjonali jew il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) xii drabi jkollhom quddiemhom u cioe' meta in segwitu ta' sentenza res judicata, il-Qorti tigi mitluba biex tistharreg jekk kienx hemm vjolazzjoni ghad-dritt ghal smiegh xieraq minhabba stqarrija rilaxxata minghajr il-prezenza ta' Avukat u fejn f'dik ic-cirkostanza skont dak deciz ricentement mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, il-Qrati ghandhom jaghmlu ezercizzju ta' 'overall fairness' tal-proceduri biex jiddeterminaw jekk kienx hemm lezjoni. Din il-kawza in segwitu tal-kumpilazzjoni, sejra tibda tinstema minn guri u ghalhekk din il-Qorti qieghda tintalab sabiex tiddeciedi din l-eccezzjoni preliminari u cioe' jekk l-istqarrija rilaxxata minghajr il-prezenza ta' Avukat hijiex ammissibli.

F'dan il-kaz partikolari l-akkuzat kien ghamel uzu tad-dritt li jikkomunika ma' Avukat matul it-tehid tal-istqarrija izda l-ligi ma kintix tipprovdi ghad-dritt sabiex suspettat ikollu Avukat prezenti waqt it-tehid tal-istqarrija u ghalhekk f'kull stadju tal-investigazzjoni. Fis-sentenza fl-ismijiet **'Graziella Attard v. Avukat Ġenerali'**[23] ghalkemm mhux biss rigwardanti stqarrija rilaxxata minghajr l-assistenza legali izda anke minghajr l-opportunita' li tikkomunika ma' Avukat tal-fiducja taghha, il-Qorti Kostituzzjonali qieset li:

'10. Madankollu, billi ċ-ċirkostanzi fejn il-persuna interrogata tista' ma titħalliex tkellem

[23] Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fis-27 ta' Settembru, 2019 (Rikors mahluf numru: 83/2016 LSO)

avukat huma l-eċċezzjoni aktar milli r-regola, u din il- qorti għandha s-setgħa li tagħti rimedju fejn issib li disposizzjoni li tħares dritt fondamentali mhux biss "qiegħda tiġi" iżda wkoll meta "tkun x'aktarx sejra tiġi miksura", din il-qorti hija tal-fehma, kif osservat fis-sentenza mogħtija fl-24 ta' Gunju 2016 fl-ismijiet Malcolm Said v. Avukat Generali[24]*, illi ma jkunx għaqli – partikolarment fid-dawl ta' inkonsistenzi fis-sentenzi tal-Qorti Ewropea li joħloq element ta' imprevedibilità, kif jixhdu l-posizzjonijiet konfliġġenti li ħadet fil-każ ta' Borg u f'dak ta' Beuze – illi l-proċess kriminali jitħalla jitkompla bil- produzzjoni tal-istqarrija mogħtija mill-attriċi lill-pulizija għaliex tqis illi, fiċ-ċirkostanzi, in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat ma kienx nuqqas li ma jista' jkollu ebda konsegwenza ta' preġudizzju għall-attriċi, aktar u aktar meta fl-istqarrija ammettiet sehma fir-reat.*

11. Għaldaqstant tipprovdi dwar dan l-aggravju tal-avukat Generali billi tgħid illi, għalkemm ma seħħ ebda ksur tal-jedd tal-attriċi għal smigħ xieraq meta tteħditilha stqarrija, madankollu dik l-istqarrija ma għand- hiex tibqa' fl-inkartament tal-kawża kontriha.'

L-istess Qorti qieset li:

'*18. Il-qorti tqis illi l-ordni li l-istqarrija titneħħa mill-inkartament, aktar milli rimedju għal ksur li, wara kollox, għadu ma seħħx, huwa garanzija tal- integrità tal-proċess u wkoll fl-interess pubbliku, biex ma jiġrix l- proċess kontra l-attriċi jkollu jitħassar wara li jintemm, b'ħela ta' ħin u riżorsi, li tkun forma oħra ta' inġustizzja għax il-liġijiet għandhom iħarsu mhux biss lil min hu mixli b'reat iżda wkoll lil min jista' jkun vittma ta' reat.*

19. Il-qorti għalhekk terġa' ttenni li ma jkunx għaqli li jsir użu mill-istqarrija waqt il-proċess kriminali, u għal din ir-raġuni tiċħad ukoll dan l-aħħar aggravju.'

Illi bis-sahha tat-trasposizzjoni tad-'*Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta*' *Ottubru 2013 dwar id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat fi proċedimenti kriminali u fi proċedimenti ta' mandat ta' arrest Ewropew, u dwar id-dritt li tiġi infurmata parti terza dwar iċ-ċaħda tal-libertà u d-dritt għal komunikazzjoni ma' partijiet terzi u mal-awtoritajiet konsulari, matul iċ-ċaħda tal- libertà*' fil-Ligi ta' Malta li sehhet snin wara li l-imputat irrilaxxa l-istqarrija tieghu, kien hemm tibdil sostanzjali f'dak li d-dritt ta' access ghal Avukat fi proceduri Kriminali kien jinkludi. L-artikolu 3 ta' din id-Direttiva jipprovdi:

'Id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat fi proċedimenti kriminali

---

[24] Rik. kost. 74/2014. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata sitta (6) fis-sentenza citata.)

1. L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuni suspettati u akkużati jkollhom id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat f'ħin u b'mod li l-persuni konċernati jkunu jistgħu jeżerċitaw d- drittijiet tagħhom ta' difiża b'mod prattiku u b'mod effettiv.

2. Il-persuni suspettati jew akkużati għandu jkollhom aċċess għas-servizzi ta' avukat mingħajr dewmien żejjed. Fi kwalunkwe każ, il-persuni suspettati jew akkużati għandu jkollhom id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat mill-mument l-aktar qrib minn dawn li ġejjin:

(a) qabel ma jiġu interrogati mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew ġudizzjarja;

(b) mat-twettiq minn awtorità ta' investigazzjoni jew awtorità kompetenti oħra ta' att investigattivi jew att ieħor ta' ġbir ta' provi skont il-punt (c) tal-paragrafu 3;

(c) mingħajr dewmien żejjed wara ċ-ċaħda tal-libertà;

(d) fejn ġew imħarrka biex jidhru quddiem qorti li għandha ġurisdizzjoni f'materji kriminali, fi żmien debitu qabel ma jidhru quddiem dik il-qorti.

3. Id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat għandu jimplika dan li ġej:

(a) L-Istati Membri għandhom jiżguraw li persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li tiltaqa' fil-privat u tikkomunika mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż qabel interro- gazzjoni mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;

*(b) **L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv meta hija tiġi interrogata. Tali parteċipazzjoni għandha tkun konformi mal-proċeduri taħt il-liġi nazzjonali, dment li tali proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza tad-dritt konċernat. Fejn avukat jipparteċipa matul interrogazzjoni, il-fatt li saret tali parteċipazzjoni għandu jiġi rreġistrat bl-użu tal-proċedura ta' reġistrar f'konformità mal-liġi tal-Istat Membru konċernat;***

(c) għandhom, minn tal-inqas, ikollhom id-dritt li l-avukat tagħhom jattendi għall- avvenimenti investigattivi jew l-attita' ġbir ta' provi li ġejjin,fejn dawk l-atti huma previsti fil-liġi nazzjonali u jekk il-persuna suspettata jew akkużata hija meħtieġa jew permessa li tattendi l-att konċernat:

(i) ringieli ta' persuni għall-identifikazzjoni;

(ii) konfrontazzjonijiet;

(iii) rikostruzzjonijiet sperimentali tax-xena tar-reat kriminali.

4. L-Istati Membri għandhom jimpenjaw ruħhom li jagħmlu l-informazzjoni ġenerali disponibbli biex jagħmluha faċli għall- persuni suspettati jew akkużati li jsibu avukat.

Minkejja d-dispożizzjonijiet tal-liġi nazzjonali dwar il-preżenza obbligatorja ta' avukat, l-Istati Membri għandhom jagħmlu l- arranġamenti meħtieġa biex jiżguraw li l-persuni suspettati jew akkużati li jinċaħdu mil-libertà tagħhom ikunu f'pożizzjoni li jeżerċitaw b'mod effettiv id-dritt tagħhom ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat, sakemm ma jkunux irrinunzjaw dak id- dritt f'konformità mal-Artikolu 9.

5. Huwa f'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża li l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tal-punt (c) tal-paragrafu 2 fejn id-distanza ġeografikament 'il bogħod ta' persuna suspettata jew akkużata tagħmilha impossibbli li jiġi żgurat id-dritt ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat mingħajr dewmien żejjed wara li persuna tkun inċaħdet mil-libertà tagħha.

6. F'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża, l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tad-drittijiet previsti fil-paragrafu 3 sakemm dan ikun iġġustifikat fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, abbażi ta' waħda mir-raġunijiet konvinċenti li ġejjin:

(a) fejn hemm ħtieġa urġenti li jkunu evitati konsegwenzi negattivi serji għall-ħajja, il-libertà jew l-integrità fiżika ta' persuna;

(b) fejn l-azzjoni immedjata mill-awtoritajiet investigattivi tkun essenzjali biex jiġu evitati li l-proċedimenti kriminali jiġu pperikolati b'mod sostanzjali.' (Emfazi u sottolinear mizjud minn din il-Qorti.)

Prezentament, is-subartikoli (1) u (2) tal-artikolu 355AUA tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta jipprovdu s-segwenti:

'*(1) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt ta' aċċess għal avukat fil-ħin u b'tali mod li jħalliha teżerċita d-drittijiet ta' difiża tagħha b'mod prattiku u effettiv.*

(2) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mingħajr ebda dewmien. Fi kwalunkwe eventwalità, il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mill-mument li sseħħ l-ewwel waħda minn dawn il-ġrajjiet:

(a) qabel ma tkun interrogata mill-Pulizija Eżekuttiva jew minn awtorità oħra għall-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja fir-rigward tat-twettiq ta' reat kriminali;

(b) mat-twettiq minn awtoritajiet investigattivi jew awtoritajiet kompetenti oħra ta' xi att ta' natura investigattiva jew att ta' kollezzjoni ta' evidenza oħra skont is-subartikolu (8)(e);

(ċ) mingħajr ebda dewmien wara li tkun ġiet imċaħħda l-libertà;

(d) meta tkun ġiet imħarrka sabiex tidher quddiem qorti ligħandha ġurisdizzjoni f'materji kriminali, f'qasir żmien qabel ma titressaq quddiem dik il-qorti.'

Filwaqt li l-artikolu 355AUA(8) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta umbghad jaqra:

'Id-dritt ta' aċċess għal avukat għandu jfisser dan li ġej:

(a) il-persuna suspettata jew akkużata, jekk tkun għażlet li teżerċita d-dritt tagħha għall-assistenza legali, u l-avukat tagħha, għandhom ikunu infurmati bl-allegat reat li għalih il-persuna suspettata jew akkużata ser tkun interrogata. Dik l-informazzjoni għandha tingħata lill-persuna suspettata jew akkużata qabel ma tibda l-interrogazzjoni, liema ħin m'għandux ikun inqas minn siegħa qabel ma tibda l-interrogazzjoni;

(b) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li tiltaqa' u tikkomunika fil-privat mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż interrogazzjoni minn qabel mill-pulizija jew minn awtorità oħra ta' infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;

(ċ) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni. Dik il-parteċipazzjoni tista' tiġi regolata skont proċeduri li l-Ministru responsabbli għall-Ġustizzja jista' jistabbilixxi permezz ta' regolamenti, hekk iżda li dawk il-proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza ta' dak id-dritt konċernat. Meta avukat jipparteċipa fl-interrogazzjoni, il-fatt li kien hemm dik il-parteċipazzjoni għandu jkun irreġistrat permezz tal-użu fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli ta' mezzi awdjoviżwali skont il-paragrafu (d):

Iżda d-dritt tal-avukat li jipparteċipa b'mod effettiv ma għandux jinftiehem bħala dritt tal-avukat li jostakola l- interrogazzjoni jew li jissuġġerixxi tweġibiet jew reazzjonijiet oħra għall-interrogazzjoni u kull mistoqsija jew rimarka oħra mill-avukat għandha, ħlief f'ċirkostanzi eċċezzjonali, issir wara li l-Pulizija Eżekuttiva jew awtorità oħra investigattiva jew awtorità ġudizzjarja jkunu ddikjaraw li ma għandhomx aktar mistoqsijiet;

(d) l-interrogazzjoni, it-tweġibiet kollha li jingħataw għaliha u l-proċeduri kollha relatati mal-interrogazzjoni tal-persuna suspettata jew akkużata, għandhom fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli jkunu rrekordjati b'mezzi awdjoviżwali u f'dak il-każ għandha tingħata kopja tagħhom lill-persuna suspettata jew akkużata wara li tkun intemmet l-interrogazzjoni. Kwalunkwe recording għandu jkun ammissibbli bħala prova, sakemm il-persuna suspettata jew akkużata ma tallegax u ma tagħtix prova li r-recording mhuwiex ir-recording oriġinali u li dan ġie mbagħbas. M'hemmx għalfejn issir traskrizzjoni tar-recording meta tkun użata fi proċeduri fil-qorti tal-ġustizzja ta' ġurisdizzjoni kriminali, lanqas ma hemm bżonn tal-firma tal-persuna suspettata jew akkużata f'dikjarazzjoni bil-miktub li tkun saret wara l-konklużjoni tal-interrogazzjoni ġaladarba l-mistoqsijiet u t-tweġibiet kollha, jekk hemm, ikunu ġew irrekordjati fuq mezzi awdjoviżwali;

(e) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jattendi għall-atti investigattivi jew ġbir ta' evidenza jekk il-persuna suspettata jew akkużata jeħtiġilha jew ġiet permessa li tattendi għall-att konċernat:

(i) ringiela ta' persuni suspettati għal finijiet ta'identifikazzjoni;

(ii) konfrontazzjonijiet;

(iii) rikostruzzjonijiet tax-xena tad-delitt. (Emfazi u sottolinear mizjud minn din il-Qorti.)

Din il-Qorti tqis għalhekk li filwaqt li ma hija bl-ebda mod tikkunsidra t-teħid tal-istqarrija mingħajr preżenza tal-Avukat bħala leżiva tad-dritt ta' smiegħ xieraq, wara kollox din il-Qorti ma għandha l-ebda kompetenza biex tikkunsidra jew tiddeċiedi dan, tqis izda illi gialadarba l-proċeduri għadhom ma ntemmux anzi għadu ser jinstema' l-ġuri, u stante li l-kontenut tal-istqarrija rilaxxata fl-erbgħa (4) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) jista' jkollha impatt fuq il-process kriminali, ma jkunx għaqli jekk l-istqarrija tal-akkuzat li ttiehdet mingħajr il-preżenza ta' Avukat tinzamm fil-process u cioe' li jkollha valur probatorju b'riskju li l-process ikollu jitħassar wara li jintemm jew li aktar il-quddiem l-istqarrija tiġi sfilzata wara li l-provi jkunu magħluqa bi preġudizzju għal partijiet kollha.

Għalhekk din il-Qorti hija tal-fehma li minkejja li l-izvillup gurisprudenzjali jagħti x'jifhem li sabiex jiġi deċiż jekk kienx hemm vjolazzjoni tad-dritt tas-smiegħ xieraq irid jittiehed kont tal-process kollu u għalhekk il-fatt waħdu li stqarrija tkun ittiehdet mingħajr il-preżenza tal-Avukat illum il-ġurnata qiegħed jiġi interpretat bħala li ma jfissirx awtomatikament li jkun hemm leżjoni tad-dritt għal smiegħ xieraq, gialadarba dan il-ġuri għadu ser jibda jinstema' din il-Qorti hija tal-fehma fl-interess tal-ġustizzja u l-integrita tal-process, għandha tordna l-isfilz tal-istqarrija rilaxxata mill-akkuzat.

L-akkużat fl-ewwel eċċezzjoni issottometta l-inammissibilita ta' kull dikjarazzjoni oħra li seta' għamel lil pulizija mingħajr ma kellu l-assistenza ta' Avukat. L-Avukat Ġenerali fis-seduta tat-tlieta (3) ta' April tas-sena elfejn u dsatax (2019) ivverbalizzat li '*fir-rigward tat-tieni parti ta' din l-istess ecczzjoni, hija sejra tabraccja id-decizjoni li ser tingħata llum mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fil-kawża fl-ismijiet ir-Repubblika ta' Malta vs Rio Micallef et. fir-rigward ta' kull dikjarazzjoni li setgħa għamel l-akkużat waqt l-investigazzjoni.*'

Il-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet '**Ir-Repubblika ta' Malta vs Rio Micallef David Tabone Darren James Vella'**[25] fost kunsiderazzjonijiet oħra qieset li:

'*Issa, l-Qorti Kriminali, korrettament interpretat il-kelma "stqarrija" bħala kull dikjarazzjoni*

[25] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-3 ta' April, 2019 (Appell Numru: 14/2013/1)

maghmula lill-pulizija u dan preventivament ukoll sabiex tilqa' ghal kull punt ta' ligi li jista' talvolta jinqala' waqt il-guri. Din il-Qorti ma tarax kif tista' ticcensura din l-interpretazzjoni aktar u aktar meta jkun inutili tilqa' talba tal-inammissibilita' ta' stqarrija bil-miktub izda mhux wahda maghmulha bil-fomm u frankament ma tara ebda differenza bejn it-tnejn mil-ottika tad-Direttiva 2013/48/UE kif trasposta fl- artikolu 355 AT u 355AU tal-Kodici Kriminali.'

Ikkunsidrat ukoll li:

'Din il-Qorti tosserva ukoll illi fid-decide taghha l-Qorti Kostituzzjoni ippuntwalizzat illi l-ewwel Qorti ma rritenietx illi kien hemm ksur tal-jedd tal-akkuzat, izda li uzu tal-istqarrija mehuda minghajr assistenza ikun jikkostitwixxi ksur tal-jedd ghal smigh xieraq. Dan iwassal lil din il-Qorti ghall-istess konkluzzjoni tal- ewwel Qorti qabilha, illi ma ghandha ssir ebda referenza ghall-kull stqarrija, miktuba jew orali maghulha maghmulha mill-akkuzati qua persuni suspettati lill-Pulizija fl-assenza ta' avukat ta' fiducja taghhom precedenti l-interrogazzjoni u dan sabiex ma jkun hemm ebda ksur tal-jedd ta' smiegh xieraq fil-konfront tal-akkuzati.'

Din il-Qorti gialadarba l-istqarrija rilaxxata mill-akkuzat sejra tigi sfilzata, sejra ukoll tiskarta kwalunkwe referenza ghal kontenut tal-istess stqarrija jew ghal kwalunkwe haga li l-akkuzat setgha qal matul l-investigazzjoni minghajr il-prezenza ta' Avukat. Ghalhekk l-ewwel parti tal-ewwel ecccezzjoni li taqra '*L-inammissibilita' ta' l-istqarrija ta' l-esponent u kull dikjarazzjni ohra li seta' ghamel lill-pulizija in kwantu ttiehdu minghajr ma kellu l-assistenza ta' avukat*' qieghda tigi milquha.

Ikkunsidrat;

L-akkuzat fl-ewwel eccezzjoni eccepixxa ukoll l-inammissibilita' tal-istqarrija tieghu u ta' kull dikjarazzjoni ohra li seta' ghamel lil Pulizija anke abbazi li dawn ittiehdu minghajr ma precedentement inghata access ghall-materjal tal-kazwa fil-pussess tal-pulizija. Illi d-dritt ta' persuna li tigi arrestata jew detenuta ghal access ghal materjal tal-kaz gie introdott fl-artikolu 534AF tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta permezz tal-Att IV tal-2014. L-akkuzat naqas milli jindika liema informazzjoni qieghed jallega li ma nghatatx lilu. Filfatt lanqas ma jirrizulta li kien hemm talba da parti tal-akkuzat ghal informazzjoni. Illi dwar dan, din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza fl-ismijiet **'Il-Pulizija Spettur Ian Joseph Abdilla Spettur Anna Marie Micallef Spettur Yvonne Farrugia Vs Omissis Anthony Cremona Omissis Omissis**

Omissis'[26] fejn f'dak il-kaz l-istqarrijiet kienu rilaxxata qabel ma gie introdott dan id-dritt fil-ligi Maltija, gie kkunsidrat:

'Illi l-appellant jaghmel referenza ghal fatt li l-artikolu 534AF tal-Kodici Kriminali introdott permezz tal-Att numru IV tal-2014 kien ghadu mhux introdott fis-sistema penali Maltija. Huwa ssottometta li dan huwa bi ksur ta' dritt fudamentali tieghu li jkollu access ghall-materjal kollu tal-kaz, anki fi stadju bikri tal-investigazzjoni tal- Pulizija kif sancit mill-Konvenzjoni Ewropea. Iktar il-quddiem, fl-appell tieghu l- appellant jissottometti li meta kellem lill-Avukat tal-fiducja tieghu, huwa ma giex mghoti l-materjal kollu tal-kaz, b'tali mod allura li anki l-informazzjoni li kienet mghotija lill-avukat tal-fiducja tieghu kienet wahda limitata.

Illi din il-Qorti tikkunsidra li minkejja li huwa minnu li dan id-dritt gie introdott wara li giet rilaxxata l-istqarrija tal-imputat, l-appellant naqas milli jispjega x'informazzjoni ma kellux qabel ma gie interrogat. In oltre, mill-atti minn imkien ma jirrizulta li l-appellant kien talab sabiex tinghatalu informazzjoni u ghalhekk din is- sottomissjonijiet hija ampjament infondata u qieghda ghalhekk tigi michuda.'

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Stephen Pirotta v. L-Avukat Ġenerali u l-Kummissarju tal-Pulizija'**[27], gie kkunsidrat li:

'Barra minn hekk, kif sewwa osservat l-ewwel qorti, l-attur ma weriex li ġie mċaħħad minn xi tagħrif li kellha l-pulizija dwar il-każ, u għalhekk mhux biss ma jistax igħid illi kien hemm irregolarità proċedurali hekk gravi li, meqjus il-proċess kollu, ċaħħditu minn smigħ xieraq, iżda wkoll ma jistax igħid illi kien hemm dik l-irregolarità. Din il-qorti taqbel għalkollox ma' dak li qalet l-ewwel qorti meta osservat illi:

»... ... ... il-qorti tqis li sa sitta u tletin (36) siegħa wara li kien arrestat, ir-rikorrent tressaq quddiem il-Qorti Inkwirenti u l-provi kollha li ressqet il-pulizija dwar il-każ kienu jinsabu fl-atti tal-kumpilazzjoni u għad- dispożizzjoni sħiħa tiegħu u tal-avukati li qabbad. Mill-provi mressqa, jidher probabbli wkoll li, sa dak il-ħin li ta l-istqarrija, il-pulizija ma kienx seta' kellha wisq tagħrif jew provi oħrajn dwar ir-rikorrent, meta wieħed iqis li l-arrest tiegħu seħħ imqar sagħtejn wara l-inċident u huwa kien tressaq quddiem il-qorti l-għada, wara li kien ilu madwar erbgħa u għoxrin (24) siegħa li ta l-istqarrija tiegħu.«

9. Billi għalhekk la hemm prova li l-pulizija kellha xi tagħrif relevanti li ma għadditux lill-attur u lanqas intwera illi l-attur ġarrab xi preġudizzju, dan l-aggravju tal-attur huwa miċħud.'

Din il-Qorti mhijiex takkolja din l-ewwel l-eccezzjoni abbazi tal-allegazzjoni li l-akkuzat allegatament ma nghatax access ghall-materjal tal-kawza fil-pussess tal-

26 Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-14 ta' Frar, 2019 (Appell Numru: 302/2018)

27 Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fis-27 ta' Settembru, 2019 (Rikors kostituzzjonali numru: 13/2016 JRM)

pulizija stante li ma jirrizultax liema informazzjoni ma nghatatx lill-akkuzat izda takkolja l-ewwel eccezzjoni limitatament abbazi li l-istqarrija ittiehdet minghajr il-prezenza ta' Avukat. Din il-Qorti qieghda ghalhekk tiddikjara l-istqarrija rilaxxata fl-erbgha (4) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) li tinsab a fol 48 sa 52 immarkata bhala RM bhala inammissibli u qieghda ghalhekk tordna l-isfilz taghha u tiddikjara bhala inammissibli kwalunkwe dikjarazzjoni li l-akkuzat setgha ghamel matul l-investigazzjoni minghajr il-prezenza tal-Avukat u kwalunkwe referenza ghall-istqarrija u li ghal dak li l-akkuzat setgha ddikjara waqt l-investigazzjoni minghajr il-prezenza tal-Avukat li qeghdin ghalhekk jigu skartati.

Ikkunsidrat;

It-tieni eccezzjoni - L-inammissibilita' tal-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino

Illi l-akkuzat permezz tat-tieni eccezzjni qieghed jecepixxi l-inammissibilita' tal-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino bhala prova tal-kontenut taghha in kwantu mhux mehuda fil-prezenza tal-akkuzat u/jew l-avukat tieghu bil-konsegwenza li l-akkuzat ma kellu l-ebda kontroll fuq il-mod kif ittiehdet tant li skont l-akkuzat effettivament ma gewx osservati d-dettami tal-ligi fir-rigward ta' l-identifikazzjoni.

L-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino tirrizulta a fol 27 tal-atti tal-Kumpilazzjoni, liema stqarrija giet rilaxxata fit-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014), fejn dak iz-zmien Magistrat Dr Miriam Hayman qrat l-istqarrija li Aaron Sciortino kien irrilaxxa sabiex din tigi kkonfermata bil-gurament.

Skont ma jirrizulta a fol 26 tal-atti tal-Kumpilazzjoni, fit-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014) meta ttiehdet l-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino, kien deher l-Ispettur Gabriel Micallef u Aaron Sciortino. Ghalhekk ittiehdet minghajr ma kien prezenta l-akkuzat odjern jew l-Avukat tieghu. Biss pero' jirrizulta li ghalkemm fis-seduta tal-wiehed u ghoxrin (21) ta' Ottubru tas-sena elfejn u erbatax (2014) Aaron Sciortino kien ghazel li ma jixhidx, huwa kien sussegwentement xehed fis-

seduta tal-hmistax (15) ta' Marzu tas-sena elfejn u sittax (2016) fejn huwa kien xehed fil-prezenza tal-akkuzat u kien anke gie moqri l-istqarrija guramentata li kien irrilaxxa quddiem dak iz-zmien il-Magistrat Dr Miriam Hayman.

Din il-Qorti taghmel referenza ghall-artikolu 30A tal-Kapitolu 101 tal-Ligijiet ta' Malta li jaqra:

'Minkejja d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali , meta persuna tkun involuta f'xi reat kontra din l-Ordinanza, kull dikjarazzjoni magħmula minn dik il- persuna u li tiġi konfermata bil-ġurament quddiem maġistrat, u kull xiehda mogħtija minn dik il-persuna quddiem xi qorti tista' tinġieb bi prova kontra kull persuna oħra akkużata b'reat kontra l-imsemmija Ordinanza, kemm-il darba jinsab li dik id-dikjarazzjoni jew xiehda tkun saret jew ingħatat volontarjament, u ma ġietx imgiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża, jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi.'

Fis-sentenza fl-ismijiet **<u>'Ir-Repubblika ta' Malta Vs Charles Paul Muscat'</u>**[28] gie kkunsidrat:

'Illi l-ewwel eccezzjoni imressqa 'il quddiem mill-akkuzat tolqot l-istqarrija guramentata moghtija mix-xhieda ewelnin tal-prosekuzzjoni Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo a tenur ta'l-artikolu 30A tal-Kapitolu 101 tal-Ligijiet ta' Malta, liema zewg xhieda ghazlu li ma jixhdux fil-kors tal-kumpilazzjoni u dan sabiex ma jinkriminawx rwiehom f'proceduri kriminali pendenti fil- konfront taghhom fuq l-istess kaz. Gjaldarba, allura dawn iz-zewg xhieda ma xehdux fl-atti kumpilatorji, id-difiza targumenta illi, l-prova li hemm fl-atti konsistenti fl-istqarrijiet guramentati taghhom hija inamissibbli f'dan l-istadju billi ma jezistux il-garanziji kollha skont il-ligi ghall-kontroll ta' dak mistqarr minnhom minn naha ta'l-akkuzat li allura ma kellux l-opprotunita li jikkontrolla tali xhieda permezz tal-kontro-ezami. In sostenn ta'l-argument minnha imressaq id-difiza tinvoka l-garanziji moghtija mill-Kostituzzjoni taghna u il-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fejn is-smigh xieraq moghti lill-persuna akkuzata huwa imhares.

Illi fit-termini tad-disposizzjonijiet tal-Kapitolu 101 tal-Ligijiet ta' Malta u cioe' fil-kawzi dwar id-drogi, l-legislatur holoq ghodda gdida f'idejn l-investigatur sabiex ikun jista' jikseb prova li altrimenti hija inammissibbli fil-konfront tal- ko-akkuzat. Illi l-artikolu tal-Kapitolu 31 jipprovdi espressament illi:

"<u>Minkejja d-disposizzjonijiet tal-artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali</u>, meta persuna tkun involuta f'xi reat kontra din l-Ordinanza, kull dikjarazzjoni magħmula minn dik il-persuna u li tiġi kkonfermata bil-ġurament quddiem maġistrat u kull xiehda li dik il-persuna tagħti quddiem qorti tista' tinġieb bi prova kontra kull persuna oħra

[28] Deciza mill-Qorti Kriminali fis-6 ta' Lulju, 2016 (Att ta' Akkuza Numru: 17/2015)

akkużata b'reat kontra l-imsemmija Ordinanza, kemm-il darba jinsab li dik id-dikjarazzjoni jew xiehda tkun saret jew ingħatat volontarjament, u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi."

Premess dan allura "... bhala regola, min ikun ghamel tali stqarrija guramentata ghandu jingieb il-qorti ghall-fini ta' kontroll da parti tal-akkuzat jew imputat. F'dan is-sens ukoll esprimiet ruhha l-Qorti Ewropea fil-kawza Kostovski v. Netherlands (20 ta' Novembru, 1989) meta qalet li d-dritt ta' akkuzat li jikkonfronta xhud migjub kontra tieghu does not mean, however, that in order to be used as evidence statements of witnesses should always be made at a public hearing in court: to use as evidence such statements obtained at the pre-trial stage is not in itself inconsistent with paragraphs (3)(d) and (1) of Article 6, provided the rights of the defence have been respected. As a rule, these rights require that an accused should be given an adequate and proper opportunity to challenge and question a witness against him, either at the time the witness was making his statement or at some later stage in the proceedings[29]"

Illi allura din id-disposizzjoni tal-ligi holqot eccezzjoni biss ghar-regola stabbilita fl-artikolu 661 tal-Kodici Kriminali li jiddisponi illi l-konfessjoni ta' persuna ghandha tiswa ghalih biss u ma tistax tintuza la favur u lanqas kontra l-ko-akkuzat. Il-ligi ma tohloq l-ebda eccezzjoni ohra u allura ghas- salvagwardji li jipprovdi l-Artikolu 639(3) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta u cioe: "Meta l-unika xhud kontra l-akkuzat dwar xi reat fi process li jinstema' quddiem il-gurati tkun persuna komplici, il-Qorti ghandha taghti direttivi lill-gurati biex jiznu x-xhieda li dak ix-xhud jaghti b'kawtela qabel ma jserrhu fuqha u jaslu biex isibu hati lill-akkuzat."

Issa allura dan ifisser illi ai termini ta'l-artikolu 30A tal-Kapitolu 101 Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo ghandhom jitqiesu illi huma 'a competent witness' fil-konfront ta'l-akkuzat ghalkemm fiz-zmien meta huma offrew id- deposizzjoni taghhom kienu ghadhom jitqiesu bhala ko-akkuzati billi l- proceduri kriminali fil-konfront taghhom dwar l-istess fatti addebitati lill- akkuzat odjern kienu ghadhom ma gewx konkluzi. Li hu certu huwa illi sakemm il-kaz taghhom jigi deciz dawn iz-zewg xhieda ma humiex 'a compellable witness' u cioe' ma jistghux jigu imgieghla jaghtu id-deposizzjoni taghhom billi ghandhom id-dritt sancit mill-Kostituzzjoni u il-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem illi ma iwiegbu ghall-ebda mistoqsija li tista' b'xi mod tinkriminhom. Fil-fatt meta huma offrew id-deposizzjoni taghhom matul il-kumpilazzjoni ghazlu li juzufruwixxu minn dan il-jedd u ma xehdux. Issa id-difiza targumenta illi gjaldarba l-akkuzat ma inghatax il- jedd li jikkontrolla dak mistqarr minn dawn it-tnejn minn neis fl-istqarrija guramentata taghhom li tinsab esebieta in atti, din il-prova f'dan l-istadju hija inammissibbli u ghandha tigi skartata u dan fid-dawl ta' dak deciz superjorment fid-decizjoni ta' 'Gravina' supra citata. Dan ghaliex l-artikolu 30A ma huwiex eccezzjoni ghal dak dispost fl-artikolu 646 tal-Kodici Kriminali fejn hemm espressament stipulat illi "ix-xhieda għandhom dejjem jiġu eżaminati fil-qorti u viva voce."

[29] Il-Pulizija vs Pierre Gravina – deciza 26/05/2003 (Din ir-referenza tinsab fl-ewwel (1) nota ta' qiegh il-pagna fis-sentenza citata)

Illi l-akkuzat kien ikollu ragun fl-argument minnu imressqa li kieku dawn iz- zewg xhieda ghazlu li ma jixhdux matul is-smigh tal-guri. Illi allura il-Qorti u cioe' l-Imhallef togat ikun irid necessarjament jaghti direzzjoni lill-imhallfin tal-fatti u cioe; lill-gurati meta jigu biex jiznu din l-prova imressqa mill- Prosekuzzjoni. Izda dan jista' isir biss fl-istadju meta allura ikun qed jinstema' il-process penali fil-konfront ta'l-akkuzat. Illi ghalhekk ghalkemm gustament l-akkuzat talab id-direzzjoni tal-Qorti f'din l-ewwel eccezzjoni sollevata minnu ghar-rigward tal-validita probatorja tal-istqarrijiet guramentati li jinsabu fl-atti bhala prova li giet kumpilata fl-istadju li jipprecedi l-guri mill- Qorti Istruttorja, madanakollu huwa prematur ghal Qorti li tiddikjara tali prova bhala wahda inammissibbli meta z-zewg xhieda Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo it-tnejn indikati bhala xhieda tal-Prosekuzzjoni ghad iridu joffru id-deposizzjoni taghhom fil-guri. Izda jekk f'dak l-istadju huma jiddikjaraw li ser jaghzlu li ma jixhdux biex ma jinkrimnawx rwiehom fil- process penali li ikun ghadu pendenti fil-konfront taghhom, imbaghad f'dak l-istadju il-gurati ghandhom jigu iggwidati meta jigu biex jiznu il-valur probatorju tal-istqarrijiet guramentata u dan ghaliex "The right to a fair administration of justice holds so prominent a place in a democratic society that it cannot be sacrificed to expediency."

Dan ghaliex kif gie deciz fil-kaz Luca v Italy [(2003) 36 EHRR 46] , inghad mill- Qorti Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem:-

"As the court has stated on a number of occasions . . . it may prove necessary in certain circumstances to refer to depositions made during the investigative stage (in particular where the witness refuses to repeat his deposition in public owing to fears for his safety, a not infrequent occurrence in trials concerning Mafia-type organisations). If the defendant has been given an adequate and proper opportunity to challenge the depositions, either when made or at a later stage, their admission in evidence will not in itself contravene Article 6.1 and 3(d). The corollary of that, however, is that where the conviction is both solely or to a decisive degree based on depositions that had been made by a person whom the accused has had no opportunity to examine or to have examined, whether during the investigation or at the trial, the rights of the defence are restricted to an extent that is incompatible with the guarantees provided by Article 6."

Dan ifisser allura illi hemm erba kriterji li iridu jigu ikkunsidrati:

1. Illi x-xhieda bhala regola trid tinghata viva voce fil-qorti fejn l-akkuzat ikollu kull opportunita li jikkontrolla dak li ighid ix-xhud.

2. il-fatt illi x-xhieda ma jixhdux madanakollu ma ghandux iwassal ghall- inammissibilita ta'l-istqarrija minnhom rilaxxjata fl-istadju tal- investigazzjonijiet jew fil-pre-trial stage u dan ghaliex irid jittiehed in konsiderazzjoni l-fatturi kollha tal-kaz, bhal per ezempju fil-kaz meta xhud ma jistax jingieb jixhed ghax ikun miet.

3.L-affidabbilita ta' dik l-istqarrija u tax-xhud li ikun irrilaxxjaha.

4.Finalment jekk dik ix-xhieda guramentata wahedha hijiex l-unika prova inkriminati u decisiva fil-konfront tal-persuna akkuzata.

Illi fil-kawza Saidi v France (1993 - 17 EHRR 251) inghad :-

"The court reiterates that the taking of evidence is governed primarily by the rules of domestic law, and that it is in principle for the national courts to assess the evidence before them. The court's task under the Convention is to ascertain whether the proceedings in their entirety, including the way in which evidence was taken, were fair. All the evidence must normally be produced in the presence of the accused at a public hearing, with a view to adversarial argument. However, the use as evidence of statements obtained at the stage of the police enquiry and judicial investigation is not in itself inconsistent with Article 6(3)(d) and (1) provided that the right to the defence had been respected.." *(sottolinjar tal-Qorti)*

Dan ifisser allura illi tali prova ma tista' qatt titqies li hija inammissibbli semplicement ghaliex ix-xhieda li ikunu offrew dik l-istqarrija fl-istadju tal- investigazzjonijiet ma ikunux xehdu quddiem il-Qorti viva voce ghaliex din wahedha ma tistax twassla ghal inammissibilita ta' prova li l-ligi tqies bhala wahda legalment valida. Madanakollu min hu imsejjah biex jiggudika irid jimxi b'kawtela kbira sabiex jigi zgurat illi d-dritt sagrosant sancit mill- Kostituzzjoni u il-Konvenzjoni ghal smiegh xieraq f'kull process penali ma jigiex mittiefes.

Ghaldaqstant, ghalkemm din l-ewwel eccezzjoni qieghda f'dan l-istadju tigi michuda, madanakollu il-Qorti qed tirriserva li tipprovdi dwar l-istess billi taghti id-direzzjoni opportuna lill-gurati fl-istadju tal-guri in konnessjoni mal- ammissibilita o meno tal-prova konsistenti fix-xhieda guramentata ta' Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo li jinsabu esebieti in atti, fl-eventwalita illi l- imsemmija zewg xhieda ma joffrux id-deposizzjoni taghhom viva voce.'

Il-Qorti tal-Appell Kriminali fl-istess kawza fl-ismijiet '**Ir-Repubblika ta' Malta v. Charles Paul Muscat'** [30] ikkunsidrat:

'7. Issa, kif ingħad (supra para. 4) permezz ta' l-ewwel eċċezzjoni tiegħu l- appellant eċċepixxa l-inammissibilita` ta' l-istqarrijiet ġuramentati ta' Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo peress li dawn ma xehdux fl-Istruttorja u l- artikolu 30A ta' l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi mhux eċċezzjoni għar- regola kontenuta fl-artikolu 646(1) tal-Kodiċi Kriminali. L-ewwel Qorti korrettement ċaħdet din l-eċċezzjoni. L-imsemmijin Apap u Bartolo fil-fatt ġew prodotti mill-prosekuzzjoni bħala xhieda iżda huma għażlu li ma jixhdux minħabba illi hemm proċeduri kriminali pendenti kontra tagħhom. Il-fatt li għażlu li ma jixhdux mhijiex ċertament raġuni biex l-istqarrijiet tagħhom jiġu dikjarati inammissibbli. Barra minn hekk il-prosekuzzjoni ddikjarat quddiem din il-Qorti illi hija l-intenzjoni tagħha li tipproduċi lill-imsemmija żewġ xhieda fil-ġuri fil-konfront ta' l-appellant wara li jkunu ġew terminati definittivament il-proċeduri kontra tagħhom.

[30] Deciza fit-13 ta' Ottubru, 2016 (Att ta' Akkuza Numru: 17/2015)

8. Issa, filwaqt illi l-appellant stqarr illi "pjuttost jaqbel ma' l-esposizzjoni legali maghmula mill-Qorti Kriminali", isostni li l-eċċezzjoni tiegħu kellha tiġi deċiża b'dikjarazzjoni ċara li l-istqarrijiet ġuramentati ta' dawn iż-żewġ xhieda huma inammissibbli sakemm l-istess xhieda ma jixhdux viva voce waqt il-ġuri. Jilmenta wkoll li l-ewwel Qorti rriteniet "li fl-eventwalita` li ż-żewġ xhieda Marlon Apap u Brian Godfrey Bartolo ma joffrux id-deposizzjoni tagħhom waqt il-ġuri minħabba l-pendenza tal-proċeduri kriminali fil-konfront tagħhom, 'f'dak l-istadju l-ġurati għandhom jiġu iggwidati meta jiġu biex jiżnu l-valur probatorju tal-istqarrijiet ġuramentati'." Hawn qegħdin, kif anke aċċettat id- difiża, fir-relm ta' l-ipotetiku. Tajjeb, pero`, li jiġi senjalat illi jekk, għal xi raġuni jew oħra l-imsemmijin żewġ xhieda ma jixhdux waqt il-ġuri, u allura jiġri li l-akkużat ma jkollux u ma kellu qatt l-opportunita` li jikkontroeżamina dawn ix-xhieda dwar id-dikjarazzjonijiet ġuramentati li kienu għamlu, l-istess dikjarazzjonijiet ma jkunux jistgħu jittieħdu bħala prova tal-kontenut tagħhom.

9. Apparti hekk, fil-fehma ta' din il-Qorti, minn qari akkurat tal- konsiderazzjonijiet li għamlet l-ewwel Qorti, ma hemm l-ebda ħtieġa li ssir kjarifika partikolari ulterjuri dwar dak li qalet ħlief li tissofferma fuq is- segwenti punti:

- l-artikolu 30A tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta huwa eċċezzjoni għall- artikolu 661 biss.

- ix-xhieda għandhom jinstemgħu viva voce (salv f'dawk iċ-ċirkostanzi li jissemmew fis-subartikolu (2) ta' l-artikolu 646 tal-Kodiċi Kriminali).

- Fejn l-unika xiehda hija tal-kompliċi, hu applikabbli l-artikolu 639(3) tal- Kodiċi Kriminali.[31]

- jekk ma jkunux ġew terminati definittivament il-proċeduri kontra x-xhieda, hu applikabbli a contrario sensu l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali. 10. Għal dawn il-motivi, salv dak li ntqal fil-paragrafu preċedenti, tiċħad l- appell u tikkonferma s-sentenza appellata. Tordna li l-atti jintbagħtu lura lill- Qorti Kriminali sabiex din tipproċedi ulterjorment fil-konfront ta' l-akkużat appellant Charles Paul Muscat.'

Stante li l-istqarrija u l-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino gew prezentata fl-atti tal-kumpilazzjoni u Aaron Sciortino kien anke xehed fil-kumpilazzjoni kontra l-akkuzat odjern filwaqt li gie indikat bhala xhud tar-Repubblika ta' Malta fl-Att ta' Akkuza, din il-Qorti qieghda tichad l-eccezzjoni rigward l-inammissibilita' tal-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino.

---

[31] Ara, per eżempju, Ir-Repubblika ta' Malta v. Antonio Barbara, 17 ta' Jannar 2008; Ir-Repubblika ta' Malta v. Brian Vella, 28 ta' Lulju 2011. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna ennumerata tnejn (2) fis-sentenza citata)

Ikkunsidrat;

L-akkuzat naqas milli jindika fit-tieni eccezzjoni tieghu abbazi ta' xiex qieghed jecepixxi li ma gewx osservati d-detami tal-ligi fir-rigward tal-identifikazzjoni. Mill-atti jirrizulta li fl-istqarrija rilaxxata minn Aaron Sciortino fit-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014) huwa gie muri disgha (9) ritratti, ritratti li din il-Qorti qieghda tifhem li huma r-ritratti fid-dokument immarkat bhala Dok GM fejn huwa indika l-persuna ossia bin-numru disgha (9) li minghandu nxtrat id-droga. F'dik l-istqarrija fost mistoqsijiet ohra gie mistoqsi s-segwenti:

'Q Dan it- taljan taf- x'jismu?

A Le ma nafx

Q: Jekk tarah tgharfu?

A: Iva nahseb li ngharfu.

Q: Qed nurik set ta ritratti, kollha wcuh ta rgiel, qieghed tgharaf lil xi hadt?

A: iva qed ngharaf lil persuna bin- numru 9

Q: Min hi din il- persuna?

A: Dan huwa it- taljan li xtrajt il- kilo Cannabis minn ghandu nhar is- 27 ta' Marzu 2014.

Q Cert li hu?

A Iva zgur'

L-Ispettur Gabriel Micallef li xehed fis-seduta tas-sitta u ghoxrin (26) ta' Novembru tas-sena elfejn u erbatax (2014) ikkonferma li 'Alan Sciortino'[32] fl-istqarrija guramentata kien identifika lil Rosario Militello minn sett ta' ritratt u gharaf ir-ritratt numru disgha (9) '*bhala l-persuan li minn ghandu kien xtara iddroga kannabis.*' Fit-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014) meta Aaron Sciortino deher quddiem il-Magistrat Dr Miriam Hayman huwa gie mistoqsi dwar sett ta' ritratti b'ucuh ta' rgiel u biex jghid x'numru minn sett ta' ritratti kien ghazel qal li n-numru d-disgha (9). Meta mistoqsi '*U jekk thares lejn ir-ritratti issa?*' wiegeb '*Id-disgha (9)*'. Fit-traskrizzjoni

[32] It-traskrizzjoni taqra 'Alan' u mhux 'Aaron' Sciortino.

gie imnizzel li l-Qorti kkummentat*: 'Dawk is-sett ritratti qed jigu esebiti bhala Dok. GM. Gejt mistoqsi min hi dik il-persuna u wegibt: Dan huwa it-Taljan li xtrajt il- kilo Cannabis minn ghandu nhar is- sebgha u ghoxrin (27) ta Marzu two thousand and fourteen (2014). Gejt mistoqsi intix cert u ghid iva zgur.*' A fol 11 tal-process verbal dwar l-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino a fol 33 tal-atti tal-Kumpilazzjoni bhala Dok GM gie prezentat dokument b'disa' (9) ritratti ta' persuni differenti ennumerati minn wiehed (1) sa disgha (9). Meta Aaron Sciortino xehed fil-kumpilazzjoni kontra l-akkuzat nhar il-hmistax (15) ta' Marzu tas-sena elfejn u sittax (2015) meta mistoqsi '*Tiftakar l-ispettur kien urik dak is-sett ta' ritratti u tiftakar dak inhar lill min kont gharaft minnhom inti?*' wiegeb '*Issa min dak inhar insejt minn dak inhar l'hawn ilu issa*' Mistoqsi mill-prosekuzzjoni fl-istess seduta '*Imma qed taghraf lill dak it-Taljan li kien bighhlek*' wiegeb '*Wiccu insejtu taf.*' Meta mistoqsi '*Bazikament tikkonfermah dan li kont ghedt lil Magistrat inkwirenti dak inhar?*' wiegeb '*dak inhar mhux hekk?*' Fil-bidu ta' din ix-xhieda wara li xehed '*Jien mort nixrob Paceville, iltqajt ma' wiehed, ftehmna biex nixtri naqra haxixa, xtrajt il-haxixa, inqbadt mill-pulizija u mort il-habs.*' meta gie mistoqsi '*Issa dan il-wiehed qed tgharfu lill dan il-persuna f'din l-Awla?*' wiegeb '*Le taf mhux qed ngharfu*'. In oltre meta mistoqsi mill-Qorti '*erga dur dawra hares madwarek kull persuna li hawn, u ara jekk taghrafx lill xi hadd hu l-hin tieghek*'. Huwa wiegeb '*Mhux qed narah*'.

Din il-Qorti ma ssibx raguni ghala ghandha takkolja din l-eccezzjoni anke abbazi tal-modalita' tal-identifikazzjoni maghmulha fl-istqarrija guramentata tenut kont anke tal-fatt li Aaron Sciortino gie muri numru ta' ritratti u li minn liema ritratti huwa kien fl-istqarrija u l-istqarrija guramentata indika wiehed minnhom ossia dak bin-numru disgha (9). Din il-Qorti izda taghmilha cara li f'dan l-istadju din il-Qorti ma hijiex tikkunsidra u lanqas qieghda taghmel apprezzament tal-provi inkluz dwar li dan ix-xhud ma identifikax lill-imputat fl-awla, liema apprezzament inkluz tax-xhieda ta' Aaron Sciortino tal-hmistax (15) ta' Marzu tas-sena elfejn u sittax (2016) trid issir fi stadju ulterjuri. Ghalhekk din it-tieni eccezzjoni qieghda tigi michuda.

It-tielet eccezzjoni - L-inammissibilta' tal-istqarrija ta' Aaron Sciortino bhala prova tal-kontenut taghha.

L-akkuzat naqas milli jispjega din l-eccezzjoni. Din il-Qorti abbazi ta' dak provdut dwar it-tieni eccezzjoni, f'dan l-istadju tichad ukoll din it-tielet eccezzjoni u ghalhekk tikkonferma l-ammissibilita' kemm tal-istqarrija ta' Aaron Sciortino rilaxxata fit-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014) immarkata bhala AS a fol 34 tal-atti tal-Kumpilazzjoni kif ukoll tal-istqarrija guramentata ta' Aaron Sciortino tat-tlieta (3) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbatax (2014) li tinsab a fol 27 sa 31 tal-atti tal-Kumpilazzjoni.

Ikkunsidrat;

Ir-raba' eccezzjoni- In-nullita' tal-ewwel kap tal-att tal-akkuza

L-akkuzat qieghed jecepixxi n-nullita tal-ewwel kap tal-att tal-akkuza u dan in kwantu l-artikolu tal-ligi li jikkontempla r-reat dedott f'dan il-kap, il-paragrafu (e) tal-artikolu 8 tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi ma giex indikat kif tassattivament rikjest mill-paragrafu (d) tal-artikolu 589 tal-Kodici Kriminali.

Jirrizulta li wara li l-Avukat Generali ghamel korrezzjoni fejn zid l-atikolu 8(e) fis-sezzjoni tal-ewwel Kap ta' Akkuza dedikata ghal piena, l-akkuzat irtira din ir-raba' eccezzjoni fis-seduta tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019). Ghalhekk din il-Qorti sejra tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri ta' dan l-eccezjoni;

Ikkunsidrat;

Il-hames eccezzjoni - Talba biex jitnehhew partijiet minn narattiva tal-ewwel kap tal-att ta' akkuza

Illi l-appellant ecepixxa li '*Minghajr pregudizzju ghall-eccezjoni precedenti, ghandhom jitnehhew mill-parti narrattiva ta' l-ewwel kap ta' l-att ta' l-akkuza il-paragrafu li jibda bil-kliem "Illi, sussegwentement, Aaron Sciortino ...' u li jispicca bil-kliem "...l-akkuzat Rosario Militello;' u l-paragrafu li jibda bil-kliem "Illi, l-akkuzat Rosario Militello ..." u li jispicca bil-kliem "...li bieghilhom id-droga;" ghar-ragunijiet imsemmija fit-tieni u l-ewwel eccezzjoni rispettivament. Inoltre, ir-referenza fit-tieni paragrafu ta' dak li setgha qal ix-xhud Clive Dimech hija inammissibbli ghar-raguni li ma tifformax parti mill-atti processwali u lanqas*

tista' tifforma parti mill-atti processwali u ghalhekk ma hijiex fil-kontroll ta' l-esponent, u apparti, minn hekk, titiehdet minghajr l-kawteli msemmija fit-tien eccezzjoni;'

Illi il-paragrafu '*Illi, l-akkuzat Rosario Militello ġie mitkellem mill-Pulizija fejn huwa volontarjament irrilaxxa diversi stqarrijet li fihom ammetta l-involviment tiegħu f'dan iċ-ċieku ta' traffikar tad-droga, kif ukoll ikkonferma dak li kienu stqarrew lill-Pulizija Aaron Sciortino u Clive Dimech - u ċioe' li kien hu li biegħilhom id-droga;*' gie kkancellat fuq talba tal-Avukat Generali fis-seduta tat-tlieta (3) ta' April tas-sena elfejn u dsatax (2019).

Ma ntalbet l-ebda korrezzjoni da parti tal-Avukat Generali u cioe' sabiex jigi kkancellat is-segwenti paragrafu li jaqra:

'*Illi, sussegwentement, Aaron Sciortino ġie mitkellem mill-Pulizija fejn huwa volontarjament irrilaxxa stqarrija li huwa għazel ukoll li jiġġuramenta quddiem il-Maġistrat. Huwa stqar, fost l-oħrajn li il-kannabis u l-kokajina li kien inqabad bihom kien xtrahom nhar is-27 ta' Marzu, 2014 mingħand raġel ta' nazzjonalita Taljana, li huwa iddentifika bħala l-akkuzat **Rosario Militello**;*'

L-akkuzat fis-seduta tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019) wara li ddikjara li rcieva kopja tal-akkuza bil-korrezzjonijiet ddikjara li huwa sodisfatt bir-riflessjoni li saret u irtira il-hames eccezzjoni fost eccezzjonijiet ohra. Ghalhekk ma ghandhiex ghalxiex tqis din l-eccezzjoni.

Is-sitt eccezzjoni- Talba biex titnehha mill-parti narrattiva tat-tieni kap tal-akkuza

L-akkuzat talab li titnehha mill-parti narrattiva tat-tieni kap tal-att tal-akkuza il-frazi "*...kif ukoll minn dak li stqarr l-istesss akkuzat ...*' ghar-ragunijiet indikat fl-ewwel eccezzjoni.

Jirrizulta li din il-parti tas-sentenza giet ikkancellata parmezz ta' digriet tal-Qorti Kriminali tat-tlieta (3) ta' April tas-sena elfejn u dsatax (2019) fuq talba tal-Avukat Generali u sussgewentement fis-seduta tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019) din is-sitt eccezzjoni giet irtirata mid-difiza. Ghalhekk din il-Qorti laqas sejra tiehu konjizzjoni ta' din l-eccezzjoni.

Ikkunsidrat;

Is-seba' u tmien eccezzjonijiet- nullita' tat-tielet u r-raba' kapi tal-Att ta' Akkuza

Illi permezz tas-seba' eccezzjoni, l-akkuzat ecepixxa n-nullita tat-tielet u r-raba' kap tal-Att ta' akkuza in kwantu l-parti narrattiva hija msejsa esklussivament fuq prova li ghandha tigi dikjarata inammissibbli filwaqt li permezz tat-tmien eccezzjoni, ecepixxa n-nullita' tar-raba' kap tal-Att ta' Akkuza in kwantu ir-regola 9 ghall-Kontroll Intern fuq id-Drogi Perikoluzi ma giex indikat kif tassattivament rikjest mill-paragrafu (d) tal-artikolu 589 tal-Kodici Kriminali.

Illi stante li it-tielet u r-raba' kapi tal-Att ta' Akkuza gew irtirati fis-seduta tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019) u d-difiza irtirat is-seba' (7) u t-tmien (8) eccezzjoni, din il-Qorti sejra tastjeni milli tiehu konjizzjoni tas-seba u tmien eccezzjonijiet.

Ghalhekk din il-Qorti filwaqt li tilqa' l-ewwel (1) eccezzjoni limitatament kif ikkunsidrat u tordna l-isfilz tal-istqarrija datata l-erbgha (4) ta' Awissu tas-sena elfejn u erbatax (2014) li tinsab a fol 48 sa 52 tal-atti tal-Kumpilazzjoni esebita bhala RM kif ukoll tiddikjara bhala inammissibli kwalunkwe dikjarazzjoni maghmulha mill-akkuzat fl-istadju tal-investigazzjoni minghajr il-prezenza tal-Avukat u kwalunkwe referenza ghal kontenut tal-istqarrija u ghal dak li l-akkuzat setgha qal minghajr il-prezenza tal-Avukat, tichad il-parti fl-ewwel eccezzjoni fejn gie eccepiet '*minghajr ma precedentement inghata access ghall-materjal tal-kawza fil-pussess tal-pulizija*; tichad it-tieni (2) eccezzjoni u t-tielet (3) eccezzjoni u stante li mill-verbal tal-erbatax (14) ta' Mejju tas-sena elfejn u dsatax (2019) jirrizulta li d-difiza irtirat ir-raba', il-hames, is-sitt, is-seba' u t-tmien eccezzjonijiet, tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri ta' dawn l-eccezzjonijiet.

Din il-Qorti tordna l-prosegwiment tas-smiegh tal-kawza.

(ft) Consuelo Scerri Herrera

Imhallef

VERA KOPJA

Franklin Calleja

Deputat Registratur